

Využití muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí

Violeta Preissová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Violeta Preissová**
Osobní číslo: **H12260**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti muzejní edukace jako součásti zážitkové pedagogiky.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení výzkumných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JÚVA, Vladimír. Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido, 2004, 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

BELZ, Horst a Marco SIEGRIST. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 375 s. ISBN 80-7178-479-6.

KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. Vyučování jako dialog. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 131 s. ISBN 978-80-247-1541-4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra a Marek ŠOBÁŇ. Výtvarná výchova ve světě současného umění a technologií- využití ICT a dalších nových přístupů ve výtvarné výchově. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, 1. vydání, 2012, reg. č.: CZ.1.07/1.3.00/14.0016

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **23. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 18.2.2015

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Obsahem a cílem bakalářské práce je podat informace o současném stavu nového fenoménu, který se stává stále rozšířenější, konkrétně muzejní a galerijní edukace. Cílem výzkumu je zmapovat zda a jakým způsobem využívají učitelé základních a základních uměleckých škol muzejní a galerijní edukaci a jaká je mezi učiteli informovanost. Jak hodnotí učitelé základních škol ve Zlíně muzejní a galerijní edukaci, zda vede k lepšímu osvojení znalostí probíraného tématu na základních a základních uměleckých školách, a tím pomáhá v celkovém rozvoji vzdělanostním. Výzkum je realizován prostřednictvím dotazníkového šetření, který byl předložen učitelům ZŠ a ZUŠ ve Zlíně. Výzkum zjišťuje, zda realizovaná muzejní a galerijní edukace má vliv na celkový rozvoj kulturních hodnot mezi žáky ZŠ a ZUŠ, zda a jakým způsobem přispívá k úspěchům v procesu dalšího poznávání a učení.

Klíčová slova: nový fenomén, galerijní edukace, muzejní edukace, školní věk, kulturní hodnoty, vzdělávací potenciál, facilitace, inovace, kvantitativní výzkum

ABSTRACT

Abstract and target of my bachelor's work is giving information about present state of the new phenomenon which becomes constantly widespread, particularly museum and gallery education. The aim of the research is mapping if and how elementary school teachers and teachers in basic schools of art use the education of museum and gallery, and how informed the teachers are. Further how elementary school teachers in Zlín assess museum and gallery education, whether this leads to acquiring better knowledge of discussed topics in elementary schools or schools of art and finally whether this improves general development of knowledge. The research was realized through survey investigation, that had been introduced to elementary and school teachers in Zlín. The research also tries to find out, if museum and gallery education influences general development of cultural values among pupils and art school students in Zlín's region, and if and what ways it contributes to successful process of further education.

Keywords: new phenomenon, gallery education, museum education, school age, cultural values, educational potential, facilitation, innovation, quantitative research.

Poděkování a čestné prohlášení

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, jejichž podpora mi umožnila zpracování mé diplomové práce. Především chci poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady, zvláště chci poděkovat své rodině za vytvoření vhodného prostředí k učení se a v neposlední řadě také svým přátelům za pomoc a inspiraci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto

„V dětech překonáváme svůj osobní čas, protože v nich bude pokračovat, až my tu nebudeme, nejen náš genetický vklad, ale i to, co získaly naší výchovou, životem s námi!“

Zdeněk Matějček

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE	11
1.1 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE JAKO VÝZNAMNÝ FENOMÉN SOUČASNÉ DOBY	13
1.2 PŘÍNOS MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE V SOCIÁLNÍM ROZVOJI ČLOVĚKA.....	15
1.3 VYUŽITÍ MUZEÍ A GALERIÍ JAKO KULTURNÍCH INSTITUCÍ A JEJICH EDUKAČNÍCH AKTIVIT.....	17
1.4 EDUKAČNÍ PRACOVNÍK V MUZEU ČI GALERII	19
2 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE A JEJÍ VYUŽITÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ	21
2.1 SPOLUPRÁCE MUZEÍ, GALERIÍ A ŠKOL	23
2.1.1 Nabídka obecných doprovodných programů v rámci ČR	24
2.1.2 Nabídka doprovodných programů Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně na rok 2015	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU (METODOLOGIE)	29
3.1 VÝCHODISKA VÝZKUMU.....	29
3.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	30
3.3 CÍL VÝZKUMU	31
3.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	31
3.5 VÝCHODISKA METODY ANALÝZY DAT	31
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	33
4.1 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	33
4.2 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	45
4.2.1 Realizace muzejní a galerijní edukace na základní umělecké škole	46
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	55
SEZNAM PŘÍLOH	56

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou využití muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí školního věku z pohledu učitelů základních a základních uměleckých škol. Poukazuje na význam muzejní edukace jako netradiční formy výuky. Nyní, se zavedením rámcových a školních vzdělávacích programů se stává muzejní a galerijní edukace stále více dostupnější. Jedná se o nový fenomén, který je nejčastější a nejžádanější v institucích, v nichž formální vzdělávání běžně probíhá, tedy na základních, základních uměleckých a středních školách.

Cílem muzejní a galerijní edukace je nepochybně záměrně působit na děti a kultivovat je, jak v oblasti znalostní, tak postojové a hodnotové. Vede návštěvníky k aktivní ochraně kulturního i přírodního bohatství a k vnímavosti vůči potřebám jednotlivých lidí, společnosti jako celku i přírody.

Bakalářská práce propojuje praktické zkušenosti s výukou v základní umělecké škole s teoretickým zázemím sociální pedagogiky. Na pedagogy je v současném pojetí kurikula v rámci vzdělávacího programu kladen požadavek zapojit do školního vzdělávacího programu vlastní zodpovědnost za proces výuky, jeho plánování i vyhodnocování. Proto jsme se zabývali otázkou, jak hodnotí učitelé znalostní a postojové úrovně dětí, kterých dosahují pomocí galerijní a muzejní edukace, jaké jsou jejich možnosti a limity. V těchto oblastech výzkumy stále absentují. Výše uvedené otázky jsou obsáhlého charakteru a vyžadují výzkumná šetření.

Cílem bakalářské práce je seznámení s muzejní a galerijní edukací jako s významným fenoménem současné doby. Upozorňujeme na muzejní a galerijní edukaci jako na možnost využití ve vzdělávání žáků.

Pomocí dotazníkového šetření mapujeme informovanost a zájem učitelů základních a základních uměleckých škol ve Zlíně v oblasti muzejní a galerijní edukace, jejich možnosti a další uplatnění ve výuce.

Celá práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část se zabývá teoretickým náhledem do muzejní a galerijní edukace. Upozorňuje na možnosti využití ve školním prostředí a na spolupráci muzeí, galerií a škol. Praktická část využívá teoretických poznatků a prezentuje výzkum.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE

Rozšířením sítí kulturních institucí ve 20. století se muzejní a galerijní edukace v současnosti stává aktuálním tématem. V České republice vzniká instituce Asociace muzeí a galerií ČR (AMG), dále se tímto fenoménem současné doby zabývá projekt „Vzdělávání v oblasti kulturní identity národa se zaměřením na muzea, galerie a školy“ (NAKI).

Pojem **muzejní a galerijní** je odvozeno od slov muzeum a galerie. Jedná se o instituce věnující se sbírání, uchovávání a vystavování důležitých hmotných dokladů pro lidskou kulturu.

Tyto instituce sice vznikají teprve v 18. století. Dějiny muzejního a galerijního fenoménu ale sahají hluboko do minulosti a nepochybně souvisí s téměř celými dlouhými dějinami lidského rodu.

Dle definice Mezinárodní rady muzeí ICOM (International Council of Museum) je muzeum „stálou nevýdělečnou institucí ve službách společnosti a jejího rozvoje. Muzejní instituce je otevřená veřejnosti, získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení“ (ICOM, 2001).

Beneš (1978, s. 81) muzealitu chápe jako „specifickou dokladovou hodnotu výtvorů přírody a člověka“. Připomíná však i to, že je zároveň pramenem poznání, kulturním statkem a výchovně vzdělávacím prostředkem.

Šobáňová, Šobáň (2012, s. 14) uvádějí, že muzeum či galerie nejsou pouze nějakým skladištěm náhodně vybraných věcí, ale zcela určitě jedinečným místem, ve kterém probíhá interakce mezi člověkem a muzei.

Když se zamyslíme nad smyslem muzea či galerie, získáme otázky po smyslu a poslání muzea ve společnosti. Co znamená muzeum pro návštěvníky a společnost, v čem je nezastupitelné a specifické. Jaký prospěch vlastně mohou lidé mít z návštěvy muzea?

Podle světově uznávané rady muzeí ICOM patří k funkcím muzeí a galerií „získávání, uchovávání, zkoumání hmotných dokladů o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení“ (ICOM, 2001).

Mnoho pedagogů a nezávislých autorů se už v minulosti zabývalo otázkou, zda lze muzea a galerie považovat za výchovnou, příp. vzdělávací instituci. Někteří výchovu a vzdělání v těchto institucích striktně odmítají, jiní je staví na první místo.

V této spojitosti nemůžeme zapomenout zdůraznit odkaz J. A. Komenského (1592-1670), který se zabýval myšlenkou zřízení muzea v jeho Všeobecné poradě o nápravě věcí lidských. Muzeum označuje krásným termínem „zahrada utěšené podívané“. Vyjadřuje se také ve vztahu k dnešní široké problematice spolupráce školy a muzea. Komenský, který vytvořil nové a originální obrázkové učebnice, přesně vystihl, že ani nejnázornější kniha nemůže přiblížit všechny atributy zkoumané oblasti. Proto je podle Komenského velmi užitečné předvádět žákům věci přímo, a to ve formě sbírkových exponátů. (Jůva, 2004, s. 101)

Šobánková, Šobán (2012, s. 15) se rovněž přiklání k názoru, že výchovnou orientací muzea rozhodně nemyslíme situaci, kdy by měly být muzejní předměty chápány pouze jako názorná didaktická pomůcka při běžné školní výuce. Proto je důležité, aby bylo muzeum současně výchovnou institucí – protože veškeré muzejní edukační činnosti a možnosti přispívají k předávání a rozvoji kultury, což je také nejširším úkolem výchovy.

Podle J. Průchy (2000, s. 14) je výchova činnost pro společnost, při které se předává duchovní majetek společnosti z generace na generaci. Zprostředkovávají se přitom vzorce norem a chování, komunikačních rituálů, hygienických návyků apod. Uskutečňuje se prostřednictvím rodinné výchovy již od nejranějšího věku dětí. Výchova je proto v pedagogickém pojetí hlavní složkou procesu socializace. Na rozdíl od socializace je však výchova „záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti. Výchova je tedy v nejširším slova smyslu záměrným utvářením, formováním, kultivací osobnosti“.

Toto vymezení výchovy nám odpovídá na otázku, jestli je muzea a galerie možné považovat za výchovné instituce. I kdyby tyto instituce prezentovaly pouze u klasickým způsobem své exponáty a nevěnovaly se organizaci dalších edukačních aktivit s výstavami spojených, i pak jsou ve svém základu výchovnými institucemi, protože záměrně působí na své návštěvníky a celou společnost a vyvíjejí činnost, a tím zajišťují mezigenerační předávání duchovních statků. Muzejní a galerijní prezentace zcela určitě působí na společnost záměrně, s cílem ji kultivovat a dosáhnout tím efektu v jejím vědomí. Toto působení je dokonce

samotným smyslem těchto institucí. Pouhé shromažďování exponátů a jejich ochrana by bylo bez výchovného a kulturního působení zcela marnou snahou. (Šobánková, Šobán, 2012, s. 17)

1.1 Muzejní a galerijní edukace jako významný fenomén současné doby

Muzea a galerie nám pomáhají poznávat kulturní život společnosti. Tím obohacují citové prožitky každého člověka, který se účastní kulturního a sociálního dění ve světě. Vzdělání, které považujeme za organizované osvojování poznatků, postojů, dovedností či hodnot, nemusí být organizované pouze ve škole, ale naopak díky novému rámcovému a školnímu vzdělávacímu systému probíhá i zcela neformálním způsobem. Existují i vzdělávací příležitosti v podobě nejrůznějších kurzů, seminářů, přednášek (tyto příležitosti právě muzeum tradičně nabízí). Vzděláváme se samozřejmě také prostřednictvím organizované i soukromé zájmové činnosti, četbou, samostudiem, pracovní praxí. (Šobánková, Šobán, 2012, s. 20)

Vzdělávací potenciál má jistě i rozhlas, televize internet a všechny možné kulturní instituce typu divadel, koncertních sálů, knihoven a samozřejmě i muzeí a galerií. Nejrůznější možnosti vzdělávání umožňují získávat vzdělání, určitou kvalifikaci nebo kompetence, a to kdykoli během života, buď v rámci státního vzdělávacího systému ale i mimo něj.

Za **součást formálního vzdělávacího procesu** u nás muzea a galerie zatím stále ještě nepovažujeme. Spolupráce muzeí a galerií v současnosti nejčastěji probíhá s institucemi, ve kterých se formální vzdělávání realizuje, tedy s mateřskými, základními, středními školami a univerzitami. I když je spolupráce školy s muzeem a galerií u nás dobře známá, většinou se zde školy orientují spíše v rámci zpestření výuky.

Spolu se zavedením rámcových a školních vzdělávacích programů se situace zcela mění. Konkrétní způsob spolupráce s muzeem (i s vymezením učiva, které bude osvojeno během edukace v muzeu) může být uveden ve školním vzdělávacím programu, a tak se stává zcela „formální“. Muzeum může na základě svých sbírek, spolupracovat i s jinými formálními či neformálními vzdělávacími institucemi. (Šobánková, Šobán, 2012, s. 24)

Hlavní úloha učitele vychází ze základních cílů, formulovaných v kutikulárních dokumentech, a ze současného pojetí vzdělávání- přispívat k celkové kulturaci osobnosti dítěte a mladého člověka, k osvojování základních kulturních dovedností i na základě dalšího

vzdělávání, k rozvoji zájmu o školu, o poznávání a vzdělání vůbec. Cílem školy není pouze předávání a reprodukce poznatků, ale učitel by si měl uvědomit, že jde především o to naučit žáka učit se, tj. pomoci žákovi získat rozvinuté myšlenkové procesy, klíčové dovednosti- řešit problémy, spolupracovat, pracovat s informacemi, kvalitně komunikovat. Tyto schopnosti potom umožní každému člověku být připraven vzdělávat se po celý život a vyrovnávat se přiměřeným způsobem se změnami, které ho v životě potkají. (Kolář, Šikulová, 2007, s. 12)

Muzejní a galerijní edukace je tedy vždy facilitovaná, a to buď přímo, nebo nepřímo.

Šobánková, Šobán (2012, s. 34) facilitaci nepřímo chápou jako použití nejrůznějších didaktických prvků umístěných přímo v expozici (facilitace může být chápána už ve volbě vhodného tématu expozice, v jejím pojetí a uspořádání, ve vystavených prvcích v podobě modelů, rekonstrukcí nebo informačních panelů, parapetů, studijních koutků, tištěných nebo audiovizuálních průvodců, samoobslužných pracovních listů apod.).

Facilitaci přímou pak chápou při realizaci během výstavy, besedy či mimořádné akce kdy je přítomný facilitátor. Může se jednat o muzejního pedagoga, ale i kustoda, průvodce, kurátora, umělce, restaurátora apod. Z pedagogického pohledu jde o přímé výchovné působení prostřednictvím vychovatele, který se vzdělávanými jedinci v expozici přímo komunikuje, odpovídá na jejich otázky, provádí s nimi zpětnou vazbu na proběhnuté aktivity, reaguje na jejich specifické požadavky a potřeby.

Podpora přímé muzejní edukace stále stoupá. Jak běžní návštěvníci, tak i učitelé, si stále více uvědomují, že získají mnohem víc informací, pokud se mohou opřít o pomoc odborníka zaměstnaného muzeem nebo galerií. Spoléhání pouze na vlastní zprostředkování informací návštěvníků těchto institucí, je dnes považované za nedostačující a může být vysvětlované buď jako nečinnost muzea či jako lhostejnost učitele vůči potřebám žáků.

Samotné muzea, které zřizují edukační oddělení, chtějí především komunikovat s veřejností a co nejzajímavějším způsobem zprostředkovávat své sbírky návštěvníkům. V současnosti chápeme muzejní a galerijní edukaci jako jedinečný vklad pro pedagogiku, který muzea a galerie nabízí, ve snaze co nejlépe zprostředkovat muzejní sbírky svým návštěvníkům. (Šobánková, Šobán, 2012, s. 49)

1.2 Přínos muzejní a galerijní edukace v sociálním rozvoji člověka

Vágnerová (2000, s. 123-124) vidí rozvoj prosociálního chování možný pouze za předpokladu dosažení určité úrovně schopnosti vcítit se do druhého. Podle ní jsou ho schopny děti, které dosáhly určité úrovně kognitivních schopností, které mají zajištěny základní potřeby bezpečí a jistoty. Jen tak jednájí pod vlivem zkušenosti a mohou ovlivňovat vývoj určitých sociálních situací. Jsou tedy schopny respektovat potřeby druhých lidí a ovládnout své agresivní tendence.

Individuální zkušenosti a znalosti žáků bývají často velmi rozdílné. Tato rozdílnost je dána odlišným **sociálně kulturním** (v současnosti stále více i materiálním) **prostředím**, ve kterém žáci žijí. Žáci přibližně stejného věku tak mají často velmi rozdílné zkušenosti. Množství a kvalita zkušeností je ovlivňována a určována řadou faktorů, vycházejících ze sociálního prostředí, a také charakteristikou osobnosti jedince. „Ze sociálních faktorů pokládáme za významné např. rodinu, a to konkrétně zájmy rodiny, hodnotovou orientaci rodiny, ale také vzdělání a profesní zaměření rodičů, dále vrstevníky a referenční skupinu, do které jedinec patří, její zaměření na cíle, hodnoty, aktivity. Své místo zde budou mít i další instituce, které žák navštěvuje, mezi nimi by měla hrát významnou roli škola“. (Kolář, Šikulová, 2007, s. 12)

Belz, Siegrist (2001, s. 19) upozorňují, že ve škole, kde se scházejí společně dívky i chlapci musí být všichni bráni jako rovnocenní partneři. Přitom učitel musí vycházet nejen z odlišnosti pohlaví, ale musí brát vážně i jejich rozdílné životní zkušenosti, zájmy a potřeby. Základní škola musí přihlížet k etnickému původu svých žáků, ale i k sociálnímu prostředí, ze kterého žáci přicházejí.

Životní dráhy, ve kterých se odvíjí socializace v průběhu celého života, probíhají nejprve v rodině. Pro ni je typické zakládání vlastní rodiny, které se v současnosti odkládá stále více do pozdějšího věku. V mnoha případech souvisí s obavami z převzetí odpovědnosti. Další fáze socializace probíhá v profesi, kde je neustále vyvíjen tlak na čím dál větší kvalifikaci. Neméně důležitá je socializace společenská, kde jedinec zahrnuje aktivity ke společenské prospěšnosti a všeobecné užitečnosti. V současnosti je pro ni typická celková neochota se jakkoliv projevit. (Kraus, 2014, s. 61)

Dle Matouška (2007, s. 203-204) je také důležité, jakým způsobem přistupuje sociální pracovník ke klientovi (v našem případě učitel, muzejní pedagog k dítěti). Pomáhající pracov-

ník má v terapeutickém vztahu usilovat o kongruenci a opravdovost. To znamená, že má jednat v souladu se svým prožíváním. Vystupuje jako skutečná osoba, nejde přitom jen o použití nějaké techniky, ale o sdílení vztahu. Dále je třeba usilovat o upřímnost, vřelost, respekt, akceptaci a empatické porozumění. Orientace je kladena na klienta jako jednotlivce, s důrazem na jeho hodnotu a kreativitu, která je limitovaná společenskými pravidly.

Šobáňová, Šobáň (2012, s. 59) spatřují v muzeích a galeriích nabízenou pomoc formovat z návštěvníků autonomní, svobodné a zodpovědné osobnosti. Tyto osobnosti pak přispívají svými znalostmi a pochopením současné společnosti. Muzeum by mělo ukazovat návštěvníkům jejich místo v dané kultuře, která se také jejich přítomností neustále mění. Návštěvníci kulturních institucí si v interakci s vystavovanými exponáty uvědomují sami sebe jako součást lidské komunity, spolutvůrce kulturních hodnot a svobodného jedince. Muzejní a galerijní edukace vytváří v jedinci zájem o kulturní hodnoty, který se stává aktivním v jejich zachování a ochraně.

Člověk existuje jako součást světa, který následně poznává a hodnotí. Vytváří si v něm schéma vlastního Já, ale také kognitivní schéma světa, ve kterém žije. Každý jedinec je vybavený základní potřebou poznat sebe sama i své okolí. Ve všech těchto oblastech si vybírá informace, které pro něho mají význam, přitahují jeho pozornost. Ty dále ve vztahu k dosavadním zkušenostem nějakým způsobem zpracovává, interpretuje. Kognitivní funkce slouží potřebám člověka. Z toho vyplývá mimo jiné i obecně lidská tendence ke zjednodušení a odstranění rušivých informací. Ty, které nejsou v souladu s dosavadní zkušeností, nebo narušuje vlastní vytvořený sebeobranný systém, odstraňuje. Tímto způsobem si člověk vytváří představu světa i obraz sebe sama. (Sedláčková, 2009, s. 16)

Šobáňová, Šobáň (2012, s. 59) upozorňují na to, jaká mají muzea- díky svým autentickým sbírkovým předmětům potenciál. Překonávají verbalismus ve vzdělávání a skrze muzejní předmět umožňují návštěvníkovi pochopit zákonitosti vývoje lidské kultury a včlenit se do ní. Muzejní edukace tedy výrazně přispívá k **enkulturaci** člověka. Muzejní edukace přisívá k utváření a rozšiřování osobních zájmů konkrétních návštěvníků, přispívá k překonávání jejich životních stereotypů a obohacuje jejich emocionální život.

1.3 Využití muzeí a galerií jako kulturních institucí a jejich edukačních aktivit

Nové pojetí **dítěte jako autonomní osobnosti** je typické od počátků 20. století v koncepcích reformní pedagogiky.

Ellen Keyová (1849-1926) – jedna z představitelk tohoto pedagogického proudu – ve své populární knize Století dítěte kritizuje tehdejší běžné restriktivní výchovné styly a oživuje Rousseauův požadavek přirozené výchovy.

Muzejní pedagogika jako věda vzniká až koncem 20. století. Jedná se o spojení muzeologie a pedagogiky. Mezi hlavní představitele zde lze zařadit průkopníky z již 19. století- Dewey, Lichtwark, dále Reichwein, u nás Beneš.

Pod pojmem **kulturní pedagogika** můžeme zařadit velmi širokou oblast, která souvisí s edukačními činnostmi v oblasti kultury a kulturních zařízení (tzn. muzea a galerie, v botanické i zoologické zahrady, divadla a kina, ale i základní umělecké školy apod.). Základním úkolem je reagovat na současné požadavky a rozvíjet cíle, formy a metody kulturně pedagogických aktivit v těchto mimoškolních kulturních i vzdělávacích institucích. Kulturní pedagogiku tedy můžeme vymezit jako vědu a výzkum, která se zabývá edukačními aktivitami především kulturních institucí. (Jůva, 2004, s. 95)

Smyslem humanizace edukačních institucí je požadavek, aby byly šancí pro dítě. Dětská muzea by měla dětem otevírat „... perspektivy bohatého vývoje osobnosti na smysluplné životní cestě:

- na cestě k tvořivému vyjádření své individuality,
- na cestě k čestnému přijetí své zodpovědnosti,
- na cestě k důstojnému stvrzení své sounáležitosti s druhými lidmi,
- na cestě k otevřenosti vůči nadějím a výzvám, vymaňujícím nás z banalit a všemožných podvodů na sobě samých i na světě kolem nás,
- na cestě za poznáním, které orientuje v informacích a vede k hloubce porozumění,
- na cestě k vnímavému úžasu před krásou a odhodlanému úsilí o dobro“ (Jůva, 2004, cit. dle Helus, s. 94)

Vzniká snaha muzeí a galerií o komunikaci mezi obsahem výstavy a návštěvníkem. Nejdůležitějšími aspekty se stávají autenticita exponátů a různorodé interaktivní programy, které by mohly využívat nejen rodiny s dětmi, ale rovněž školy a nejrůznější mimoškolní zařízení. Při zprostředkování originálů i replik k širšímu smyslovému vnímání se dodržují principy učení všemi smysly. Návštěvníkům je nabízen volný pohyb v prostorách výstavy, vlastní tvůrčí činnost, participace, emocionálnost a zážitková facilitace. Využívají se přitom nejrůznější metody, jako jsou rozhovory, vyprávění, nejrůznější experimentování s replikami i originály exponátů, pracovních listů, využívají se didaktické hry, inscenace i projektové metody.

Muzeum chápeme jako místo sociální komunikace.

Jůva (2004, s. 108) chápe muzejní pedagogiku jako propojení pedagogiky a muzeologie, kdy je třeba respektovat psychologické, sociologické a komunikačních aspekty.

Cílovými skupinami se tak stávají děti a žáci škol- od MŠ po VŠ, dále rodiny s dětmi a děti, mládež a dospělí v rámci trávení volného času. Nabídka programů muzeí a galerií je realizována pro školy, rodiny, veřejnost. Tuto nabídku může využívat rovněž pedagog s vlastním programem v muzeu, či galerii.

Tvořivost a kreativita je typicky lidská vlastnost, která nutí člověka vytvářet nové materiální i duchovní hodnoty, které je třeba rozvíjet. Proto je třeba ji pedagogickou činností formou speciálních metod rozvíjet a vytvářet příznivé podmínky pro její uplatnění. Vždyť talentovaní lidé jsou nejvzácnější součástí národního pokladu. Pokud má jedinec kreativní způsob životního stylu, lépe se zátěžovými situacemi. Tvořivost je potenciál, který rozhodne o kvalitě v budoucnosti lidstva. (Kohoutek, 1996, s. 120)

Jůva (2004, s. 146) popisuje trend vytvářet dětská muzea pro celou rodinu. Tato snaha souvisí s rozšiřováním nabídky muzejně pedagogických aktivit pro stále mladší návštěvníky, které musí doprovázet dospělí. To znamená, že muzea musí vytvářet prostředí vhodné nejen pro dětské návštěvníky, ale i pro jejich doprovod, kterým jsou rodiče, tak aby mohli pozorovat své děti při jejich aktivitách. Rodiče se chtějí stále více podílet s dětmi na muzejně pedagogických programech, rádi si sami odpočinou (např. v kavárně) nebo jiným způsobem využijí čas (např. ve čtenářském koutku).

1.4 Edukační pracovník v muzeu či galerii

Pracovníkem v muzeu se může stát pracovník specializovaný v rámci pedagogiky, muzeologie a dalšího vzdělávání. Oblast práce spočívá ve znalostech nabídky muzea při plánování, přípravě rozpočtu, koordinaci a dokumentaci programů. Muzejní pedagog zpracovává didaktické podklady, buduje informační síť, vede a vzdělává další pracovníky muzea a pracuje na evaluaci aktivit.

Pracovníci v muzeích a galeriích jsou označováni mnoha termíny, nejčastěji jako osvětoví pracovníci, lektoři, kurátoři sbírek či výstav. Jejich působení má funkci komunikační, zprostředkovávají exponáty a výstavní sbírky. Důležitá je také jejich funkce animační, která zprostředkovává zážitkovým způsobem divákům sbírky a exponáty.

Požadavky na muzejního a galerijního pedagoga:

- Vzdělání (zdvojená kvalifikace – odborná a pedagogická)
- Tělesný vzhled, osobní šarm a vlídnost
- Příjemný hlas, dobrá výslovnost
- Vlastnosti potřebné pro práci s dětmi...
- Entuziazmus pro práci v muzeu, galerii
- Schopnost interpretace obsahu

Jůva ve své publikaci Dětské muzeum (2004, s. 163) též operuje s termínem **muzejní pedagog**. Píše zde: „Podstata aktivit muzejního pedagoga souvisí s úsilím probouzet zájem o poznání světového umění a kultury všech národů pomocí muzea a jeho sbírek. Je to výchova pozorného a hlubokého vztahu k muzejním památkám jako částem kultury a utváření porozumění originalitě přírody a kultury. Muzejní pedagog využívá ve své práci celou řadu různých forem a metod s cílem dosáhnout u muzejního publika schopnosti komunikovat vizuální prožitek s dalšími asociacemi, s nejrůznějšími formami verbálními i nonverbálními komunikace, s tvůrčími aktivitami atd. Muzejní pedagog má dát muzeu jeho základní obsahové a programové zaměření.“

Před přípravou každého edukačního programu si musí každý lektor promyslet výsledek svého působení. Rovněž je třeba stanovit si cíl, např. jaké vědomosti mají děti získat a vytýčit si také cestu, kterou bude postupovat. Při volbě metody, didaktických prostředků a

nástrojů je třeba, aby se řídil potřebami programu a dětí, kdy je při přípravě rozhodující věková kategorie dětí, pro které je program organizován. Během programu je lektor s dětmi v neustálém kontaktu, při činnostech jim ukazuje správný směr a přizpůsobuje svou práci jejich požadavkům. Průběh celého programu je dán osobností lektora, který se snaží o co nejefektivnější předání teoretických informací, ty si žáci mohou ověřit v praktickém využití. Důležitým faktorem ovlivňujícím kvalitu programu je obsah výchovy a vzdělávání. Ten vytváří a formuluje hodnoty, povahu postoje a zásady dětí. Obsah vzdělání je všechno, čím lektor přispívá k rozšiřování vědomostí, dovedností a schopností dětí. (Drahotušská, s. 69, 2008).

2 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE A JEJÍ VYUŽITÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ

Vališová, Kasíková a kol. (2007, s. 89) upozorňují na cíle vzdělávání stanovené novým školským zákonem, které jsou „rozpracovány v Národním vzdělávacím programu vzdělávání (tzv. Bílá kniha z roku 2001). Tento dokument vypracovaný ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a schválený Parlamentem vymezuje i hlavní vzdělávací oblasti, obsahy a prostředky. Na tento centrální dokument navazují rámcové vzdělávací programy vymezující povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání každého oboru vzdělávání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání. Jsou zpracovány centrálně a jsou závazné pro tvorbu školního vzdělávacího programu, který má vypracovat každá škola a podle kterého má vyučovat. Smyslem školních programů je vytvořit školskou kulturu těsně spjatou s životem místního společenství, vycházející z místních podmínek a realizující představy a cíle konkrétní školy“.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007, uvádí v Rámcovém vzdělávacím programu následující cíle základního vzdělávání:

*„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet **klíčové kompetence** a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:*

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*

- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.*“

Výzkumy i praxe ukazují, že pokud učitelé na školách spolupracují, projevuje se to na profesionálním růstu učitelů i na celkovém rozvoji škol. Představa o týmové práci učitelů vychází z konceptu **školy jako učící se organizace**. Základním předpokladem školy jako učící se organizace jsou kolegiální vztahy na pracovišti, jejich aktivní využívání kompetencí učitele důležitých pro rozvoj školy. Kolegialitou je myšlen takový způsob spolupráce, který rozvíjí jak skupinu, tak podporuje jedince. (Vališová, Kasíková a kol., 2007, s. 115)

Vzhledem k současným možnostem, které se učitelům při plánování vlastní výuky nabízí, se stále více uplatňuje termín inovace.

Dle Průchy (2012, cit. dle Skalková, s. 29) je pedagogická inovace pojem, který „rozvíjí a zavádí nové praktické prvky do výchovného a vzdělávacího systému. Cílem inovace je zkvalitňování tohoto systému. Inovační snahy, které sledují určité změny, obvykle vycházejí z jednotlivých škol, od učitelů i ze sféry vědy, odborných pracovišť, školských institucí. Inovační úsilí je spjato s určitým společenským kontextem, který podmiňuje zájmy na změnách a dává podněty k těmto změnám. Mohou se týkat nových struktur školy, jejího obsahu, metod a změn těžiště hodnot, na něž se výchovně-vzdělávací systém orientuje“.

Průcha (2012, cit. dle Spilková, Kořa, s. 30) charakterizuje **termín inovativní škola** takto: „Inovativní školy se snaží o vnitřní proměnu většinou v rámci běžné státní školy a kladou důraz na:

- osobnostní a sociální rozvoj žáků,
- konstruktivistické způsoby ve zprostředkování poznání,
- propojování poznatků z různých vzdělávacích oblastí,
- kooperativní strategie učení

- otevřenou partnerskou komunikaci uvnitř školy
- spolupráci s rodinou a místní školou.“

Z těchto jmenovaných znaků tedy usuzujeme, že součástí inovativního plánování procesu výuky, je i zařazování edukačních aktivit v muzeu či galerii se žáky. Učitelé, kteří využívají nabídky muzeí a galerií a mají povědomost o současných aktivitách těchto zařízení, zprostředkovávají svým žákům konstruktivistickým způsobem poznání a rozvíjí tím osobnostní a sociální myšlení.

Naplánovanou návštěvou muzea či galerie rovněž učitelé podporují otevřenou partnerskou komunikaci mezi žáky, a tím předchází vzniku dalších patologických jevů, jako jsou šikana apod.

2.1 Spolupráce muzeí, galerií a škol

Na pedagogy je v současném pojetí kurikula v rámci vzdělávacího programu kladen požadavek zapojit do školního vzdělávacího programu vlastní zodpovědnost za proces výuky, jeho plánování i vyhodnocování.

Současné **využívání muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí školního věku** probíhá na třech úrovních:

1. typ představují učitelé, kteří o vzdělávání žáků v těchto institucích nejeví zájem, nejčastěji z toho důvodu, že to nepovažují pro svůj předmět za přínosné.
2. typ jsou nejčastěji učitelé uměleckých škol. Ti se svými žáky muzea a galerie sice navštěvují, ale edukační programy si v rámci výuky pro své žáky připravují sami, muzejní či galerijní pedagogy nevyužívají.
3. typem jsou učitelé, kteří v zájmu inovativního plánování procesu výuky muzea a galerie se svými žáky navštěvují a po domluvě s muzejním či galerijním pedagogem využívají služeb edukačního oddělení.

Co může taková oboustranná spolupráce jednotlivým stranám přinášet? Každá strana má nepochybně zájem o co nejefektivnější nabídku z hlediska svých klientů, kterými jsou návštěvníci, děti, žáci, studenti.

Současné změny **kurikulární reformy ve školství** umožňují větší možnosti a flexibilitu školy v návštěvě kulturní instituce, realizaci vlastní výuky mimo budovu školy spolu s vy-

užitím sbírkových fondů pro učení. Rámcové vzdělávací programy umožňují učitelům pro systematické a trvalé využití edukační nabídky vzdělávacích institucí, ke kterým patří i muzeum. RVP a ŠVP tak poskytuje dobrou příležitost učitelům a školám upevnit spolupráci muzea a školy jako součást vzdělávacího systému České republiky. V této oblasti je velký potenciál muzeí, které se mohou stát rovnocenným partnerem školám a podpořit tak rozvoje klíčové kompetenci dětí. (Šobánková, Šobán, 2012, s. 57)

Kvalitní oboustranná spolupráce muzea a školy se odvíjí na základě určitých podmínek.

Jak uvádí Pastorová (2007, s. 23) je při vytváření této spolupráce mezi muzeem a školou nejdůležitější vůle „jít si naproti“...“Muzeum může prostřednictvím svých programů nabízet škole nejvyšší možnou odbornou kvalitu a specifické metody poznání, škola je pak odpovědná za maximální možnou míru zúročení jejich vzdělávacího obsahu.“

Muzea školám nabízejí velké množství edukačních možností od nejrozmanitějších uměleckých zážitků až po rozvoj manuálních a technických dovedností. Muzeím se tradičně přikládaly největší možnosti ve vzdělávání, které je obecně chápáno jako „sféra lidské činnosti, v níž jsou zprostředkovány předchozí zkušenosti lidstva generaci právě v souladu se základními lidskými hodnotami a normami, obohatit individuální zkušenost, významnou pro řešení životních situací a problémů, zkušeností lidstva, umožňující jeho další existenci, vývoj, pokrok“. Jůva (2004, cit. dle Walterová, s. 142)

Jak uvádějí Kolář, Vališová (2009, s. 91), škola záměrně působí na procesy učení žáků. Do tohoto učení vstupuje učitel svými řídicími aktivitami. Podstatou vyučování je tedy jednota v organizaci výuky, v propojení učení žáků a řídicích aktivit učitele.

2.1.1 Nabídka obecných doprovodných programů v rámci ČR

V současnosti nabízejí všechna větší muzea a galerie programy školám v oblasti nejrůznějších edukačních aktivit.

Moravské zemské muzeum v Brně připravilo projekt ve spolupráci s Masarykovou univerzitou. Nabízí základním a středním školám vyučovací hodiny, která jsou připravené podle RVP a určené konkrétním věkovým skupinám. Výukové moduly jsou zpracovány a prezentovány studenty Masarykovy univerzity v rámci kreditované praxe za dohledu odborných garantů Moravského zemského muzea. Projekt nabízí interaktivní vyučovací hodinu v reálném prostředí muzejní expozice, součástí jsou i pracovní listy a závěrečné shrnu-

tí, kterým učitel ve škole ověří znalosti, které si žáci odnesli z hodiny. Záměrem je, aby se již učitelé k tématu v hodině nemuseli vracet.

Z velkého množství programů představujeme výukový interaktivní program k výstavě Vulkány- tepny Země, který je určený 1. – 2. třídám základních škol. Vzdělávací program člověk a příroda slouží jako vhodný doplněk učiva přírodopisu a zeměpisu. Program obsahuje zamýšlení nad tím, že v Brně existoval pradávny vulkanismus. Na mnohé otázky z oblasti aktivních vulkánů naší planety získají žáci odpověď v připraveném programu.

Žáci mimo jiné zjistí, jak vznikají sopky a kde získaly jméno. Objasní si pojmy kráter, magma, sopouch či láva. Povídají si o vulkánech nejen na celém světě, ale i na našem území a na vlastní kůži prožijí i katastrofickou sílu vulkánů. Na děti čeká řada hravých aktivit, pomocí kterých se zábavnou formou seznámí s pojmem vulkanismu a vulkánů. Nahlédnou na práci geologa- vulkanologa, který se zabývá sopkami již od pradávna. K dispozici mají rovněž sbírkové předměty a přírodniny (horniny a minerály). Přenesou se do světa aktivních i spících sopek a téměř pocítí chuť sopečného popela. Po skončení programu žák získá základní informace o činnosti vulkánů a souvisejících pojmech. Mladší děti si prostřednictvím příběhů a smyslového prožitku rozšíří znalosti o přírodě.

Vlastivědné muzeum v Olomouci rovněž nabízí školám nejrůznější řady edukačních programů. Kromě možnosti navštívit se žáky nejrůznější expozice muzea mají učitelé možnost využít nabídky výukových programů i mimo budovu muzea. Výukový animační program o funkci muzea a o tom, co vše je třeba udělat, než se stane z obyčejného předmětu muzejní exponát, nabízí Vlastivědné muzeum v Olomouci žákům základních škol na téma Tajemství muzea. Muzejní skřítek poschovával spoustu zajímavých předmětů. Žáci je pomáhají najít a postarat se o ně, jako skuteční muzejní odborníci. Součástí programu je výklad, řízená diskuze, zážitkové aktivity, práce s badatelskými listy a „restaurátorská dílna“. Program doplňuje učivo vzdělávací oblasti člověk a jeho svět a lidé v čase.

Pestré programy pro děti v rámci muzejní a galerijní edukace nabízí rovněž již od roku 2001 **Muzeum Kroměřížska**. Nejrůznější aktivity jsou připraveny jak ve stálých expozicích, tak při výstavách, jejichž součástí jsou animační programy a tvořivé dílny. Dřív než usneš aneb Jak se kdysi spávalo- je jeden z aktuálně nabízených interaktivních programů nabízených základním školám. Děti mají možnost vyzkoušet si, na čem spávali lidé ve starší době kamenné, jak se spalo šlechtě v renesanční posteli i jak spávaly naše babičky.

V rámci edukačního programu si mohou ustlat v kopii renesanční postele s nebesy z konce 15. století, poležet na slamníku nebo se seznámit s počátky stanování. Pro všechny je připraveno ležení pod baldachýnem nebo peřinové poležení. Součástí výstavy je i pyžamová herna a dílna s výrobou relaxačních polštářků.

2.1.2 Nabídka doprovodných programů Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně na rok 2015

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně v současnosti zaměstnává několik edukačních pracovníků, kteří se podílejí na přípravě a realizaci doprovodných programů k výstavám. Tato témata jsou rozdělena na jednotlivá zaměření.

- **Baťovská témata-** „Náš malý zákazník náš velký pán“

Žáci se seznámí s tím, co všechno firma Baťa vyráběla a prodávala u nás i v zahraničí. V expozici princip Baťa: Dnes fantazie, zítra skutečnost prozkoumají jednotlivé materiály a široký sortiment výrobků z nich vyráběných. Děti zjistí, jakým způsobem je firma propagovala a samy se stanou tvůrci baťovského reklamního plakátu. Program rozvíjí vzdělávací oblasti člověk a jeho svět, člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace, umění a kultura.

- **Filmový kabinet-** Seznamte se s panem Prokoukem

Program seznamuje žáky s výrobou animovaných filmů a pohádek. Ve filmovém kabinetu na děti čekají Ferda Mravenec nebo Kocourek Modroočko, ale i mnohé další postavičky, třeba král Lávra, Nepovedený panáček nebo pana Prokouk. Vzdělávací program rozvíjí v dětech znalosti lidské společnosti, člověka a jeho svět a umění a kulturu.

- **Moderní cestovatelství:** Tatrou na černý kontinent a do nového světa

Děti se společně se vydají ve stopách první cesty J. Hanzelky a M. Zikmunda, která je zavede do Afriky a Ameriky. Na základě suvenýrů a fotografií z jejich cesty poznají, jakým překážkám museli tito slavní cestovatelé čelit. Žáci pochopí, co prožívali během různých zlomových momentů. Vlastní postřehy dětí k příběhům doplní slova těchto cestovatelů prostřednictvím pasáží z jejich cestopisů. Vzdělávací program je zaměřený na oblasti znalostí člověka a přírody, jeho světa, společnosti a na jazykovou komunikaci.

- Muzeum rovněž nabízí **terénní programy**, které probíhají venku za příznivého počasí - Vycházka mezi stromy.

Děti jsou uvedeny do programu zábavnými kvízy, básničkami, říkankami či písněmi o stromech. Mají možnost si vyrobit knihu stromu – svůj osobní zápisník. K jeho výrobě mají připraveny pracovní listy, které si děti samy vyzdobí. Program probíhá v zámeckém parku, kde se dětem stane průvodcem jejich vlastnoručně vyrobená knížka. Žáci si absolvováním edukačního programu rozvíjí vzdělávací oblasti- jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda, umění a kultura a člověk a svět práce.

Tato ale i mnohá další témata si mohou učitelé vybrat v rámci výuky k doplnění informací probíraného učiva, aby své žáky lépe zapojili do vyučovacího procesu a pomohli tím dětem k lepšímu osvojení poznatků.

Nabídka doprovodných programů muzeí a galerií pro základní školy je jistě bohatá. Existuje ale spousta kreativních pedagogů, kteří si své **edukační programy sestavují raději sami**. Jedná se často o učitele základních uměleckých škol, kteří mají možnost návštěvu těchto institucí realizovat v odpoledních hodinách v rámci volného času. Jaké jsou možnosti realizace projektové výuky bez pomoci muzejní a galerijní edukace, ale pouze v rámci návštěvy muzea a galerie v rámci výuky, jsme zpracovali v praktické části, včetně fotodokumentace v příloze. Jedná se o praktickou ukázkou programu sestaveného v rámci výuky na základní umělecké škole, která by mohla být inspirací i dalším pedagogům, kteří mají zájem si vytvářet programy vlastní, bez pomoci muzejního pedagoga.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU (METODOLOGIE)

Vzhledem k tomu, že se nám jednalo o co největší sběr dat, ve kterém jsme zjišťovali využívání a přínos muzejní a galerijní edukace mezi učiteli základních a základních uměleckých škol ve Zlíně, zvolili jsme kvantitativní výzkum.

Tento fenomén muzejní a galerijní edukace se ovšem nevyskytuje pouze ve zkoumané lokalitě, ale je rozšířen v každém městě, státě či světadílu.

Téma této bakalářské práce muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí, stojí v současnosti u zrodu, kdy si moderní společnost začíná uvědomovat důležitost prezentace hmotného a nehmotného kulturního dědictví, k jeho integraci a k rozvíjení kulturní národní identity. Důležitost spatřujeme ve vytváření modelů vzdělávacích a komunikačních strategií mezi galeriemi, muzei a školami všech stupňů.

3.1 Východiska výzkumu

Vladimír Jůva provedl výzkum v roce 2002 ve spolupráci s Masarykovou univerzitou a Dětským muzeem v Brně, který nesl název „Česká muzea a galerie pro děti a mládež“. Zabýval se vybaveností muzeí a galerií v České republice pro děti a mládež. V tomto šetření výzkumníci rozeslali celkem 862 dotazníků, vrátilo se jim zpět 30% z nich. Výzkum byl v první části zaměřený na identifikaci respondentů, následující otázky se již více orientovaly k práci s dětmi a mládeží. V cílových skupinách převažovali dospělí návštěvníci, následovaly děti staršího školního věku, poté studenti SŠ a VŠ. Ve výzkumu 57,8% respondentů konstatovalo, že se specificky na dětského návštěvníka nezaměřuje, přitom školy a organizované skupiny navštěvovaly instituce z 48%. 56 institucí uvedlo, že se aktivitám pro děti věnují jen částečně pověřenými odborní pracovníci muzea, 47 institucí uvedlo, že se této činnosti věnují pouze „nárazově“, 23 institucí mělo muzejního pedagoga- lektora, 14 institucí mělo speciální oddělení muzea pro práci s dětmi. 82% muzeí nemělo speciální prostory pro práci s dětskými návštěvníky. Tyto výsledky jsou z roku 2002, nelze je proto pokládat za zcela aktuální. (Jůva, 2004).

Další výzkumy proběhly v rámci závěrečných prací studentů vysokých škol.

Tou první je velmi kvalitní bakalářská práce Evy Káčerové pod názvem „Postoje žáků a učitelů hodonínských základních škol k místnímu muzeu.“ Práce se zaměřila na zkoumání vztahů a spolupráce muzea a školy. Jejím cílem bylo zmapovat postoje žáků k muzeu, je-

jich očekávání a vnímání přínosu muzea. Cílem bylo také zjistit pohled učitelů na vzájemnou komunikaci a spolupráci s muzeem. Studentka oslovila žáky 2. stupně ZŠ a učitele humanitních oborů vybraných škol. V postoji pedagogů k muzeu zjistila, že většina pedagogů navštěvuje muzeum ve své volném čase, z toho pravidelně muzeum navštěvují pouze dva pedagogové. Výsledky výzkumu měly sloužit ke zkvalitnění služeb hodonínského muzea směrem ke školám.

Další práce, kterou v roce 2010 zpracovala Ivona Habartová, pojednává o „Edukační činnosti lektorského oddělení Muzea jihovýchodní Moravy z pohledu pedagogů“. Cílem jejího výzkumu bylo zmapovat požadavky pedagogů a jejich pohled na edukační činnost lektorského oddělení, zahrnující názory na nabídku a kvalitu výchovně- vzdělávacích programů, hodnocení práce lektorů i nazírání na vzájemnou komunikaci a spolupráci. Respondenti hodnotili dojmy z absolvovaných programů velmi kladně. Výchovně vzdělávací programy v MJVM považovali za kvalitní. Značné procento pedagogů se vyjádřilo, že má o spolupráci s muzeem zájem, konkrétní představy o ní už ale nemá. Východisko nachází autorka v plánování oddělení, kde by neměla chybět snaha hledat cesty k rozvíjení a rozšiřování spolupráce do budoucna.

Touto problematikou se dále zabývá Asociace muzeí a galerií ČR (AMG), dále vznikl projekt Vzdělání v oblasti kulturní identity národa se zaměřením na muzea, galerie a školy (NAKI).

3.2 Výzkumný problém

Jelikož zkoumáme muzejní a galerijní edukaci v procesu vzdělávání dětí školního věku, formulovali jsme výzkumný problém následujícími otázkami:

- **Jaká je mezi učiteli základních a základních uměleckých škol informovanost o možnostech využití muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí?**
- **V rámci kterých předmětů je muzejní a galerijní edukace nejvíce využívána?**
- **Jak využívají učitelé základních a základních uměleckých škol muzejní a galerijní edukaci v rámci výuky?**
- **Jak hodnotí učitelé základních a základních uměleckých škol přínos muzejní a galerijní edukace pro rozvoj znalostí a hodnot žáků?**

Šetření jsme zvolili formou kvantitativního výzkumu, protože nám jde o co největší sběr dat o povědomí muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí.

3.3 Cíl výzkumu

Stěžejním cílem výzkumu je zmapovat informovanost mezi učiteli základních a základních uměleckých škol ve Zlíně o možnostech využívání muzejní a galerijní edukace. Zajímalo nás, v rámci kterých předmětů muzejní a galerijní edukaci učitelé nejvíce využívají. Jak učitelé hodnotí přínos muzejní a galerijní edukace v rozvoji znalostí a postojů žáků v návaznosti na výuku a jaká je jejich zpětná vazba.

3.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Ve výzkumném souboru nás zajímají učitelé základních škol 1. a 2. stupně a učitelé základních uměleckých škol ve Zlíně, kteří pomocí dotazníkového šetření hodnotí přínos muzejní a galerijní edukace ve své výuce.

Základním kritériem pro výzkumný soubor bylo, aby škola již v rámci výuky muzeum a galerii v minulosti navštívila. Jedná se tedy o výzkumný soubor záměrný. Šlo celkem o 10 ZŠ a 5 ZUŠ ve zlínském kraji.

Z těchto vybraných škol jsme oslovily všechny pedagogy, kteří se svou třídou některý z edukačních programů muzea či galerie ve Zlíně navštívili, ale i ty učitele, kteří muzejní a galerijní edukaci z nějakého důvodu ve své výuce nevyužívají a byli ochotni sdělit důvod svého rozhodnutí. Jedná se tedy o výzkumný vzorek dostupný.

Jedná se tedy o výzkumný soubor záměrný, dostupný.

Celkově jsme tedy sesbírali 112 vyplněných dotazníků, ze ZŠ 80 dotazníků, ze ZUŠ 32 dotazníků.

V popisné analýze jsou statisticky zpracována data, získaná z odpovědí z dotazníků v grafické podobě.

3.5 Východiska metody analýzy dat

Na základě cíle výzkumu jsme realizovali kvantitativní výzkum dotazníkovou metodou, pomocí které jsme následně vyhodnotili využívání muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí.

Metodika výzkumu:

- aplikovaný, empirický, kvantitativní výzkum
- dotazníkové šetření

- popisný výzkumný problém
- záměrný, dostupný výzkumný vzorek
- technika- dotazník, detailní analýza dat

Dotazník k výzkumu obsahuje jak otázky uzavřené (dichotomické, polytomické) i otázky otevřené. Ty umožňují získat více informací, cenné podněty a názory respondentů na danou problematiku. Do dotazníku jsou zařazeny z důvodu větší vypovídací hodnoty. Některé otázky jsou vytvořeny tak, aby v případě, že se respondenti neztotožňují ani s jednou z nabízených odpovědí, mohli připsat svou vlastní.

Na následujících stránkách jsou předloženy výsledky provedeného výzkumu. Jednotlivé otázky dotazníku jsou vyhodnoceny v procentech a poté graficky znázorněny ve formě výsečového kruhového či sloupcového diagramu. Pod každým diagramem se nachází detailní interpretace výsledků výzkumu a z něj vycházející doporučení.

V závěru jsme použili shrnutí všech údajů do čtyř hlavních skupin, tématicky shodných. Jedná se o následující kategorie:

- A. Demografické údaje respondentů
- B. Informovanost respondentů k muzejní a galerijní edukaci
- C. Využívání muzejní a galerijní edukace respondenty
- D. Rozvoj žáků, přínos muzejní a galerijní edukace dle respondentů

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

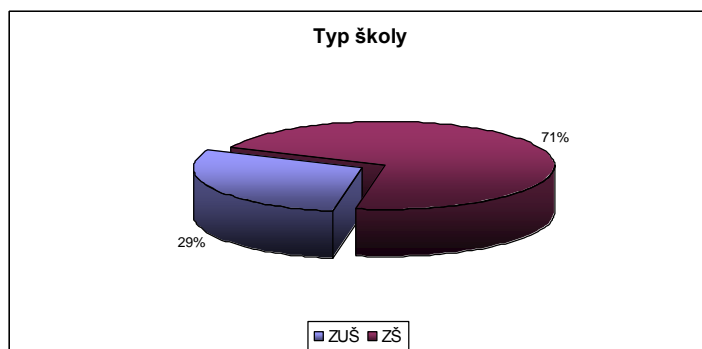
Níže jsou uvedeny výsledky výzkumu zaměřeného na muzejní a galerijní edukaci v procesu vzdělávání dětí.

V kapitole (4.1) postupně uvádíme poznatky dle položek dotazníku, v kapitole (4.2) uvádíme shrnutí výsledků a doporučení pro praxi, kapitola (4.2.1) předkládá konkrétní realizaci muzejní a galerijní edukace na základní umělecké škole.

4.1 Analýza a interpretace dat z dotazníkového šetření

1. První otázka zjišťovala **typ školy**, kde učitelé vyučují.

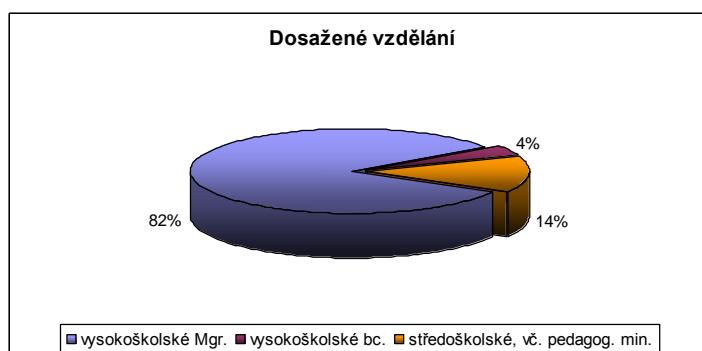
Graf č. 1

Jak ukazuje graf, výzkumu se z větší části účastnili učitelé ZŠ, a to z toho důvodu, že na základních školách vyučuje více pedagogů, než na základních uměleckých školách. Vzhledem k tomu, že se jedná o výzkumný vzorek záměrný, dostupný- dala se na dotazníkovém šetření větší účast učitelů základních škol předpokládat.

2. Druhá otázka se zjišťovala **dosažené vzdělání** respondentů.

Graf č. 2

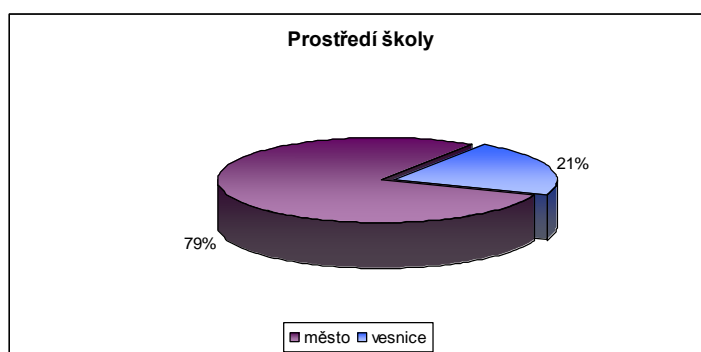

Následující graf nám ukazuje, že na základních školách pracují jen aprobovaní učitelé. Pouze středoškolské vzdělání, bez pedagogického minima nevedl žádný z respondentů. Rovněž žádný z respondentů neměl jiné vysokoškolské vzdělání než magisterské, přestože dotazník obsahoval i jiné nabídky možnosti vzdělání, např. Ing.

Titul Mgr. uváděli shodně všichni učitelé základních škol, učitelé základních uměleckých škol dosahují vzdělání nižšího, což je zcela jistě zase dáno požadavky na zdvojenou kvalifikaci- odbornou a pedagogickou.

3. Třetí otázka se tázala na **prostředí školy**.

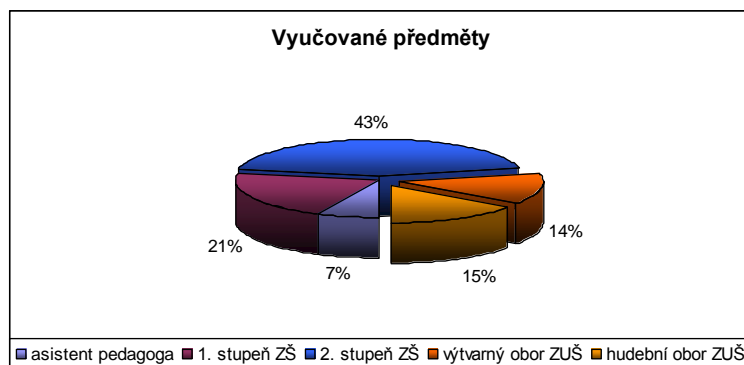
Graf č. 3

Touto otázkou jsme v dotazníku chtěli zjistit, do jaké míry se podílejí na muzejní a galerijní edukaci se žáky učitelé z města v poměru k učitelům z vesnice. Zde je nutno uvést, že i když bylo ochotno dotazník vyplnit více učitelů z města, jak z vesnice, v jejich odpovědích bylo znát, že jsou s muzejní a galerijní pedagogikou seznámeni stejnou měrou jako učitelé z města. Pedagogové z vesnice znali současnou nabídku edukačních programů stejně jako učitelé z města, podobným způsobem hodnotili i její přínos. Jako největší úskalí pro výuku pak uváděli náročnost přesunu, což je vzhledem ke komplikacím s dopravou pro žáky pochopitelné.

4. Čtvrtá otázka zjišťovala **zaměření předmětů**, které učitelé vyučují.

Graf č. 4

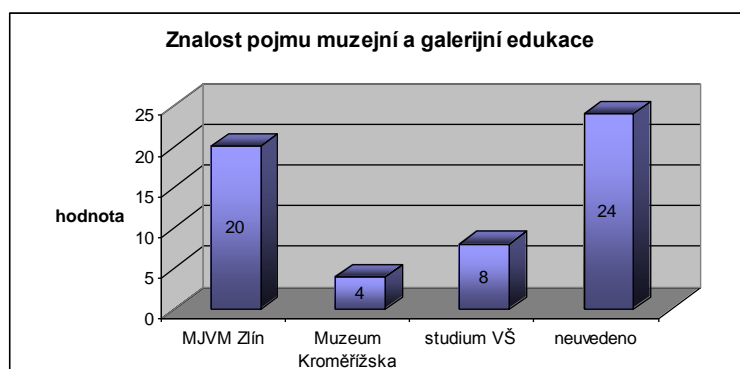

Z výsledků dotazníků, které učitelé vyplnili, jsou sice odpovědi učitelů 2. stupně ZŠ nejčetnější, bohužel se k návštěvám muzeí a galerií ve svých zkušenostech vyjadřovali mnohem více skepticky. Často se vyjadřovali v tom smyslu, že žáky návštěvy těchto institucí nezajímají, a proto je nenavštěvují. Rozdílnost názorů byla znát zvláště mezi učiteli humanitních a přírodovědných předmětů. Z výsledků je patrné, že pedagogové s humanitním zaměřením navštěvují muzea a galerie častěji, než učitelé s přírodovědným zaměřením.

Zaujaly nás například odpovědi jednoho z učitelů tělesné a občanské výchovy, který uvedl: „Nabídku programů vůbec nesleduji, protože nabídku muzeí a galerií nevyužívám. Netýká se to mého oboru.“ Je to poměrně dosti překvapivé, vždyť právě občanská výchova pracuje s kompetencemi, které ve spojení s muzei a galeriemi mohou nabízet kvalitní vyžití znalostí vyučovaného předmětu. Návštěva této instituce by se rovněž dala spojit i v rámci tělesné výchovy vycházkou do přírody, poněvadž muzea nabízejí své programy i v terénu.

5. Otázka zjišťovala, zda se pedagogové s **pojmem muzejní a galerijní edukace** již někdy setkali.

Graf č. 5

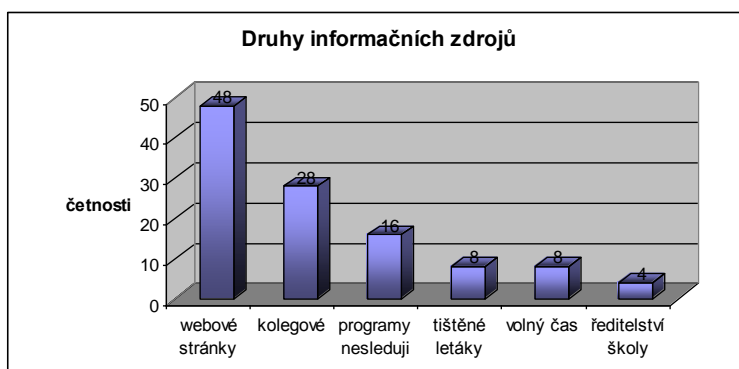

Touto otázkou jsme se chtěli dozvědět, jaká je informovanost mezi učiteli, zda se s pojmem muzejní či galerijní edukace již někdy setkali. Výsledky výzkumu dopadly ve vzácné shodě. Přesná polovina dotazovaných pedagogů se s tímto pojmem již setkala, druhá polovina tento pojem neznala. Jednalo se tedy o 56 odpovědí ano, 56 odpovědí ne.

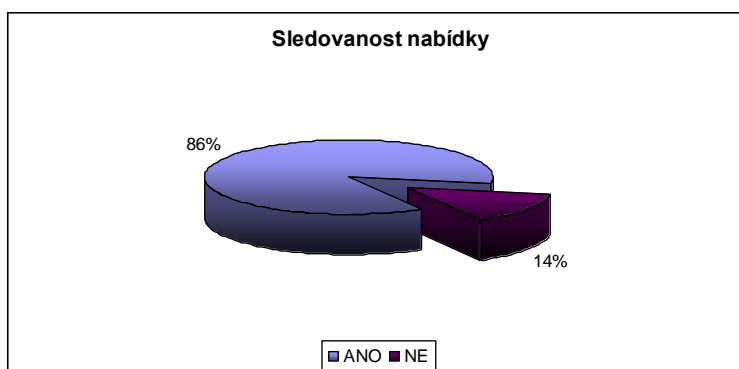
Následující graf ukazuje zkušenosti pedagogů, kteří se s pojmem muzejní a galerijní edukace již setkali. I když byli v dotazníku vybídnuti k tomu, aby uvedli, odkud tento pojem znají, víc jak polovina svou zkušenost nevedla. Vysoká část učitelů se tímto termínem setkala v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, vyskytly se též odpovědi Muzeum Kroměřížska a Vlastivědné muzeum v Olomouci. Poměrně vysoké procento pedagogů se s pojmem setkala studiem na vysoké škole nebo formou vzdělávacích seminářů. Z toho usuzujeme, že vysoké školy mají zájem své budoucí pedagogy dostatečně informovat i o dalších možnostech, jak docílit kvalitního vyučovacího procesu pomocí metod, které rozvíjí žákům jejich kompetence.

6. Otázka zjišťovala, z jakého zdroje se učitelé o programech v muzeu a galerii dozvěděli.

Graf č. 6

Graf č. 7

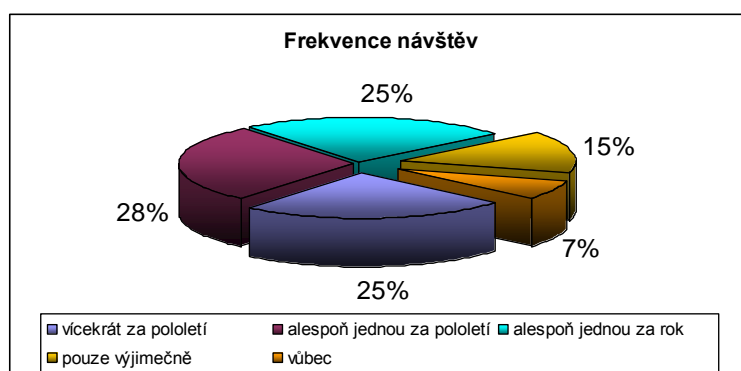
Jak je patrné z grafu, v dotaznících se mnohokrát objevil jako zdroj informací o činnosti muzeí a galerií webové stránky, což svědčí o dobré znalosti a využívání internetu pedagogy. Dalším vysokým zdrojem informací byli uvedeni kolegové, dále také ředitelství školy. Tyto odpovědi dle našeho názoru poukazují na dobrou komunikaci na základních a základních uměleckých školách, což se často projevuje na pozitivním klimatu školy. Tištěné letáky sledují ve stejném množství učitelé, kteří muzea a galerie navštěvují i ve volném čase. Tyto odpovědi spolu úzce souvisí, protože návštěvníci těchto institucí projevují osobní zájem o pořádané akce a jsou informováni o akcích muzeí a galerií přímo na místě. Tito pedagogové ve svých odpovědích vykazovali nejvyšší míru motivovanosti a zájmu o edukační programy.

Pro vysoké procento odpovědí učitelů, že programy vůbec nesledují, jsme zde zařadili graf č. 7, který znázorňuje procento pedagogů využívajících nabídky muzeí a galerií a pedagogy, kteří nabídky tohoto typu vůbec nesledují. Jako nejčastější důvod ve svých odpovědích

uváděli, že aprobace jejich předmětů nesouvisí s nabídkou muzejní a galerijní edukace nebo v tomto typu výuky nevidí přínos. Jednalo se nejčastěji o učitele 2. stupně ZŠ s přírodovědným zaměřením.

7. Otázka se zaměřila na zjištění, jaká je **frekvence návštěv** muzeí nebo galerií učitelů se žáky.

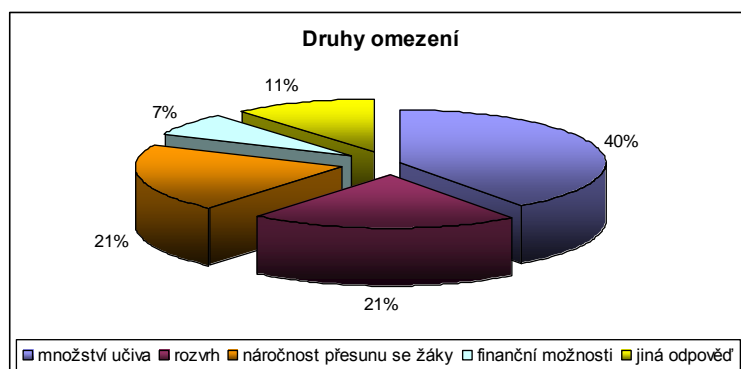
Graf č. 8

Předmětem sedmé otázky bylo zjištění, jak často navštěvují učitelé se svými žáky v rámci vyučování muzeum či galerii. Ve výsledcích vidíme, že většina pedagogů navštěvuje tyto instituce aspoň jednou za pololetí. Vícekrát za pololetí uváděli především učitelé výtvarných oborů ZUŠ a 1. stupně ZŠ. Podle frekvence návštěvnosti můžeme usuzovat, že učitelé tyto instituce se svými žáky navštěvují čím dál více. Záporných odpovědí, které soudily, že edukace tohoto typu nemá žádný přínos, bylo v odpovědích minimum. Znamená to tedy, že učitelé si čím dál více uvědomují možnosti, které jim muzea a galerie přinášejí a nebojí se je v rámci školního vzdělávacího procesu využívat tak, aby žáci měli probíranou učební látku zprostředkovanou i jinými metodami, než je ve školách možné.

8. Otázka zjišťovala, jaké **druhy omezení** navštívit muzeum či galerii se svými žáky, učitele nejvíce limitují.

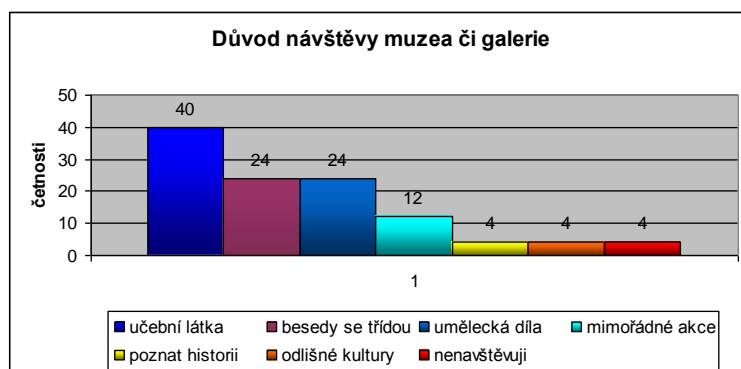
Graf č. 9

Předložené výsledky říkají, že všichni učitelé jsou v možnosti navštívit muzeum limitováni. Jako nejčastější důvod uváděli množství učiva. Je smutné, že v době rámcových vzdělávacích programů, jsou především na učitele základních škol kladeny tak vysoké požadavky, kterými musí splnit v časovém limitu učební látku. Učitelé se tak často dostávají do stresových situací, kdy chtějí učební látku stihnout probrat. To jim neumožňuje se více do hloubky věnovat jednotlivým vyučovaným tématům. Další nejčastější odpovědí byla složitost rozvrhu. Každý pedagog, který projeví zájem se svými žáky navštívit tyto instituce, musí nejprve zajistit suplování, dozory ve škole a další chod školy. Zcela jistě je to dáno množstvím lidských zdrojů zaměstnávaných na školách, kdy jsou učitelé zvyklí zastávat spoustu práce ve výuce i mimo ni. Složitost při náročnosti přesunu se žáky spatřují nejčastěji pedagogové, kteří vyučují na vesnici. V šetření se několikrát vyskytly odpovědi, ve kterých si učitelé připadají limitováni financemi, a to jak ze strany žáků, tak i školy. Je to zcela pochopitelné, každá škola má své finanční možnosti jak hradit návštěvy těchto institucí a bohužel na tyto aktivity v rozpočtu často nezbývají finance. Ve třídách se rovněž často objevují žáci, jejichž rodiče nepovažují tyto instituce za atraktivní a nechtějí je financovat. V odpovědích jiné se často vyskytovala odpověď, ve které pedagogové uváděli, že se to netýká jejich oboru, a proto se problémem zda a jak navštívit tyto instituce vůbec nezabývají. Muzea a galerie se svými žáky v rámci výuky nenavštěvují. Velkou roli na tom, zda se učitel rozhodne navštívit muzeum či galerii, hraje dle našich výsledků i klima konkrétní školy a přístup vedení.

9. Otázka zjišťovala **nejčastější důvody** učitelů navštívit se svými žáky muzeum či galerii.

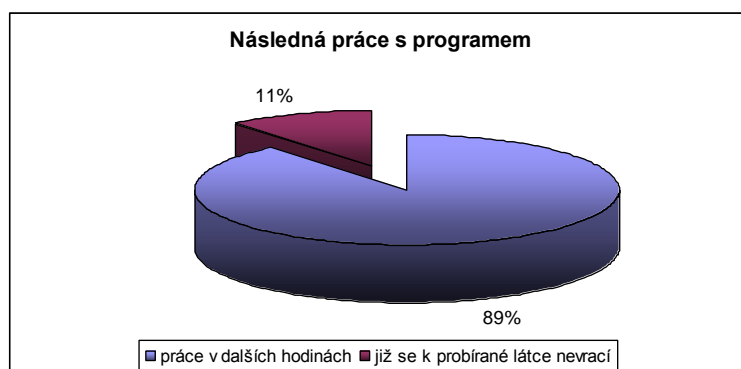
Graf č. 10

Z odpovědí respondentů na otázku č. 9 můžeme říci, že nejčastěji spatřují učitelé přínos muzejní a galerijní edukace v lepším pochopení učební látky. Tento důvod uvedla více jak třetina dotázaných. Z toho usuzujeme, že si pedagogové uvědomují přínos návštěv těchto institucí na své žáky v oblasti rozšíření znalostí a prohloubení vědomostí. Dalším důvodem návštěvy muzea či galerie v rámci výuky jsou dle respondentů besedy se třídou s využitím muzejního pedagoga. Tuto nabídku využívají hlavně učitelé 1. stupně ZŠ. Naučit žáky obdivovat umělecká díla využívají především učitelé výtvarného oboru ZUŠ. Tyto dvě položky se vyskytly ve stejném poměru. Mimořádné akce využívají spíše učitelé 2. stupně ZŠ, v rámci určitého programu, který muzea nebo galerie nabízejí. Dalším jmenovanou položkou byl důvod návštěvy muzea nebo galerie, aby žáci poznali svou historii. Ve stejném poměru uvedli respondenti důvod návštěvy muzea či galerie, aby žáci pochopili odlišné kultury. Jak je vidět, učitelé si uvědomují přínos edukačních programů nejen v oblasti vědomostní, ale i hodnotové a postojevé. Vždyť předávání a rozvoj kultury je také nejširším úkolem výchovy. Položku, do muzea se žáky chodím proto, že je tam klid nevedl žádný respondent. Zbýlý počet respondentů uvedl, že galerie a muzea se žáky nenavštěvují vůbec, což se dalo vzhledem k dostupnému výzkumnému vzorku předpokládat.

10. Otázka zkoumala, **jak pedagogové s nabytými vědomostmi a zážitky z programu pracují.**

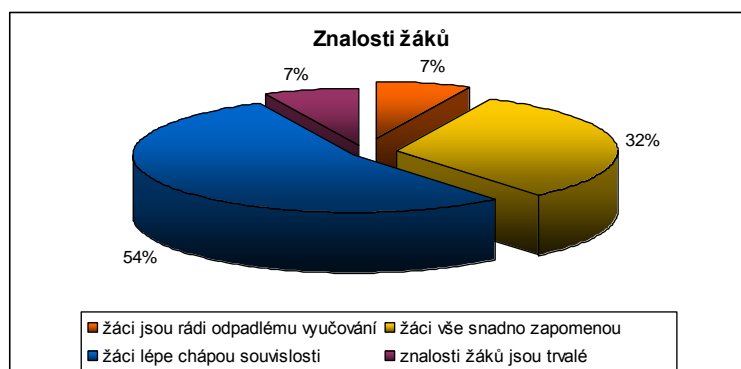
Graf č. 11

Tato otázka se tázala na využití nabytých vědomostí a zážitků z programu se žáky v následujících hodinách ve výuce i mimo ni. Jak je z grafu patrné, učitelé, kteří edukační programy v muzeu či galerii navštíví, následně s programem ve výuce pracují. Z toho usuzujeme, že si učitelé uvědomují přínos pro svou výuku ve využívání těchto programů, chtějí žákům poskytnout dostatečnou zpětnou vazbu, aby probírané učivo mohli žáci více zařadit do svého vědomostního a hodnotového žebříčku. Možnost odpovědi „pracuji mimo výuku“ neuvědl žádný z respondentů. K probírané látce se již nevrací většinou učitelé, kteří ve svých odpovědích uvedli, že programy tohoto typu nenavštěvují, nepovažují je za přínosné nebo nevidí souvislost muzejní a galerijní edukace se svými vyučovacími předměty. Domníváme se, že těmto učitelům by bylo vhodné ukázat možnosti, jak lépe využívat různých metod ve své výuce, nedržet se striktně dodržování osnov, ale pružným způsobem reagovat na potřeby žáků. Jako jedna z možností by mohly být různé vzdělávací programy pro pedagogy, které by zároveň pomohly učitelům proti možnému syndromu vyhoření.

11. Otázka zjišťovala, jak učitelé hodnotí **přínos muzejní a galerijní edukace v oblasti znalosti žáků.**

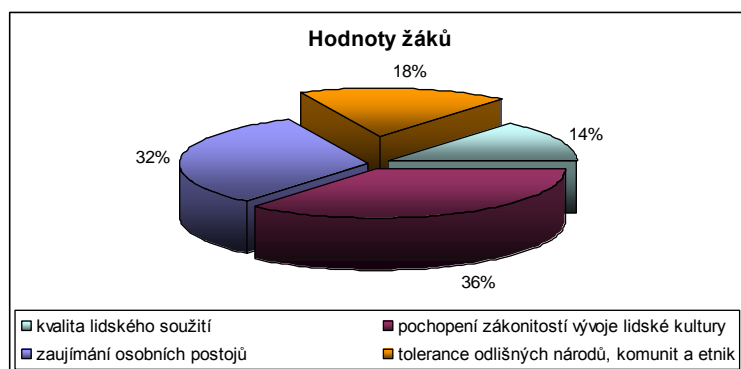
Graf č. 12

Odpovědi respondentů se nejčastěji přikláněly k názoru, že si žáci získané vědomosti z edukačních programů snáze zapamatují, ve výuce pak lépe chápou souvislosti probírané látky. Je tedy vidět, že učitelé oceňují i další možnosti zprostředkování výuky a mají většinou zájem probíranou látku žákům efektivními metodami zprostředkovat. Další, poměrně častá odpověď pedagogů se přikláněla k názoru, že žáky získané vědomosti v muzeu a galerii sice zaujmou, ale vše snadno zapomenou. Domníváme se, že tuto odpověď zvolila ta část respondentů, u kterých se může projevovat syndrom vyhoření. Na učitele jsou kladeny vysoké nároky a i oni sami chtějí své žáky co nejvíce naučit. V časovém tlaku, pod okolnostmi individuálních zvláštností žáků a celé skupiny, pak ale nevidí dosažené výsledky, jaké si původně představovali. Těmto učitelům je třeba pomoci, aby si více všímali i nejmenších dosažených výsledků, kterých ve svém vzdělávacím procesu uskutečnili. Ve stejném poměru se nám sešli výsledky odpovědí, které zastávaly buď vysoce pozitivní, nebo hluboce negativní názor. Respondenti ve svých odpovědích tvrdili, že získané znalosti žáků jsou trvalé ve stejném poměru, jako žáci jsou pouze rádi, že jim odpadne výuka. Z těchto odpovědí lze usuzovat, jak pro velké nadšení učitelů, tak pro naprostou stagnaci. Nadšení se projevovalo zvláště u učitelů, kteří v dotazníku uvedli, že se s muzejní a galerijní edukací setkali při studiu na vysoké škole nebo v jiných programech dalšího vzdělávání učitelů. Naprosto negativní odpověď uvedli ti učitelé, kteří o muzejní a galerijní edukaci nejeví zájem.

12. Otázka zjišťovala názory respondentů **k předávání hodnot žákům** muzei a galeriemi.

Graf č. 13

Touto otázkou jsme chtěli zjistit, jaké hodnoty se u žáků dle respondentů za pomoci muzejní a galerijní edukace nejvíce rozvíjí. To, že muzea a galerie přispívají k rozvoji hodnot u žáků potvrdili i ti respondenti, kteří se po celou dobu vyjadřovali negativně. Nejčastější odpověď respondentů, kteří edukační programy se žáky nenavštěvují, byla, že muzejní a galerijní edukace přispívá k pochopení zákonitostí vývoje lidské kultury, další přínos často spatřovali v získávání tolerance k odlišným národům, komunitám a etnikům. V zaujímání osobních postojů vůči těmto hodnotám vidí spousta respondentů další důležitý odkaz muzeí a galerií. V neposlední řadě se vyjádřili respondenti také ke kvalitě lidského soužití a vnímavosti vůči potřebám jiných lidí. K možnosti ochrany přírodního bohatství se nevyjádřil nikdo, nikdo též nevyužil kolonky jiné k vyjádření svého osobního názoru.

13. Otázka byla prostorem pro osobní názory pedagogů, **jak sami hodnotí přínos** muzejní či galerijní edukace pro svou práci.

V odpovědích respondentů se objevovaly komentáře jednoslovné, pozitivní: „ *přínosně, kladně, dobře.* “

Další komentáře: „ *Nemám zkušenosti. Nevím o něm. Nehodnotím. Zatím to moc nevyužívám.* “

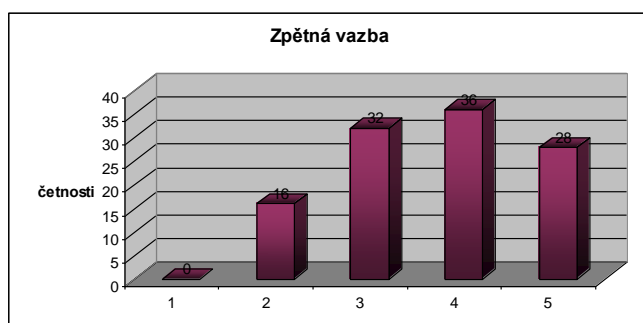
Většinou se však objevovaly příspěvky, které oceňovaly práci muzejních lektorů. Uvádíme: „ *Ráda ve své práci poznávám nové přístupy a metody. Oceňuji možnosti tvořivého seznámení k výuce. Žáci se dozvědí spoustu nových informací. Děti poznají kulturu a chování jiných etnik. Sama se učím a pracuji na sobě. Zajímavé obohacení výuky. Vítám spojení*

teorie s praxí. Kladně, zpestření výuky. Vážím si všech muzejních a galerijních pedagogů. Možnost tvořivého seznámení k probírané látce.“

Z těchto příspěvků usuzujeme, že učitelé sami díky muzejní a galerijní edukaci získávají nové podněty k výuce, které je potom motivují v další práci.

14. Otázka se dotazovala respondentů na **zpětnou vazbu žáků**, se kterými edukační programy navštívili.

Graf č. 14

Respondenti měli označit odpověď ve formě škálové položky od 1 do 5, kdy hodnota 1 znamenala, že žáky akce vůbec nebaví, hodnota 5 označovala, že žáky tyto akce naprosto baví.

V odpovědích pedagogů vidíme, že žáci tyto instituce navštěvují rádi. Většinou jde tedy spíše o motivovanost učitele muzeem či galerií s dětmi navštívit. Svým příkladem pak učitelé na své žáky výchovně - vzdělávací formou také působí. Pokud se děti neseškávají s kulturním přístupem doma, ve své rodině, je pak na učiteli, aby žákům poskytl možnosti seznámení s těmito institucemi.

15. Otázka zjišťovala, zda znají respondenti **nějakou zajímavou akci**, kterou v současnosti muzeum pořádá.

Odpovědi ANO, NE se vyskytly ve vzácné shodě. Polovina dotázaných o žádné zajímavé akci nevěděla, další polovina respondentů kulturní zajímavosti a akce uvedla.

Odpovědi byly následující: „ *Zkamenělá minulost, Kamenný herbář, Vlastivědné muzeum v Olomouci, Hry a klamy, Dřív než usneš aneb Jak se kdysi spávalo, Kinematograf, Příběh chleba, Schikaneder- výstava obrazů, Odkaz T. Bati.* “

Nutno říci, že na otázku respondentům, pokud nějakou akci znáte, napište jakou, odpověděla pouze polovina učitelů. To souvisí zřejmě s tím, že akce se svými žáky sice navštívili již v minulosti, ale současnou akci žádnou neznají.

4.2 Shrnutí výsledků a doporučení pro praxi

Na základě dotazníkového šetření, jsme výsledky výzkumu shrnuli do čtyř hlavních skupin:

- A. Demografické údaje respondentů (otázky č. 1, 2, 3, 4)
- B. Informovanost respondentů k muzejní a galerijní edukaci (otázky č. 5, 6, 15)
- C. Využívání muzejní a galerijní edukace respondenty (otázky č. 7, 8, 9, 10)
- D. Rozvoj žáků, přínos muzejní a galerijní edukace dle respondentů (otázky č. 11, 12, 13, 14)

Demografické údaje nám potvrdily, že na základních a základních uměleckých školách pracují pouze učitelé kvalifikovaní, s vysokoškolským vzděláním nebo s pedagogickým minimem. Dotazníky byli ochotní vyplnit učitelé ZUŠ i ZŠ 1. a 2. stupně, a to jak ve městě, tak na vesnici.

Informovanost respondentů vzhledem k tomu, že se jednalo o záměrný, dostupný výzkumný vzorek, byla zhruba poloviční. Přesto i ti pedagogové, kteří neznali pojem muzejní a galerijní edukace, se svými žáky tyto instituce navštěvují, a to alespoň jednou za rok. Polovina respondentů uvedla, že zná nějakou zajímavou akci, kterou muzeum v současnosti pořádá, polovina z nich uvedla kterou. O programech muzeí a galerií se nejčastěji dozvídají z internetu, dost často funguje kvalitní komunikace ve škole mezi pedagogy a ředitelstvem.

Jak ukázal výzkum, mají učitelé základních a základních uměleckých škol většinou zájem o **využívání muzejní a galerijní edukace**. Bohužel musí každý pedagog, který chce svým žákům připravit některý z edukačních programů, vyřešit spoustu technických a organizačních úskalí, jako jsou rozvrh hodin, množství učiva, náročnost přesunu se žáky, ale i finanční možnosti žáků. Je proto velmi cenné, pokud se i přes všechny tyto problémy učitel rozhodne některý z edukačních programů navštívit. Důvodem návštěvy muzea nebo galerie se žáky je kromě přínosu v rozvoji znalostí a hodnot také učiteli často oceňovaný impuls pro jejich vlastní práci. V dotaznících učitelé uvedli, že pokud se rozhodnou muzeum či

galerii se svými žáky navštívit, s nově nabytými zkušenostmi z programu pracují dále ve svých hodinách. Nejčastějším důvodem, proč navštívit muzeum nebo galerii je dle pedagogů, aby žáci lépe pochopili učební látku. Z toho usuzujeme, že si učitelé uvědomují rozvoj vědomostí svých žáků, kterých dosahují prostřednictvím edukačních programů v těchto institucích.

Poslední, nejdůležitější kategorií otázek bylo, zda učitelé spatřují **přínos muzejní a galerijní edukace v rozvoji žáků**. V našem výzkumu jsme dospěli k jednoznačně kladnému výsledku. Když jsme se tázali na hodnocení muzejní a galerijní edukace pro přínos v rozvoji *vědomostí* žáků, nejčastější odpověď respondentů byla, že si žáci získané vědomosti snáze zapamatují, ve výuce lépe chápou souvislosti probírané látky. Vliv na rozvoj *hodnot* za pomoci muzejní a galerijní edukace, uváděli jako kladný i ti pedagogové, kteří tyto instituce nenavštěvují. Nejčastější položkou bylo, že muzejní a galerijní edukace přispívá k pochopení zákonitostí vývoje lidské kultury a k zaujímání osobních postojů vůči těmto hodnotám. Dle respondentů také přispívá k toleranci odlišných komunit, národů a etnik. Na dotaz, jakou máte zpětnou vazbu od žáků, respondenti uváděli, že žáky tyto akce převážně baví.

4.2.1 Realizace muzejní a galerijní edukace na základní umělecké škole

Na základě zjištění podle učitelů základních a základních uměleckých škol přispívá muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí k rozvoji znalostní a hodnot. Proto jsme připravili pedagogům praktickou ukázkou programu sestaveného v rámci výuky na základní umělecké škole, která by mohla být inspirací i dalším pedagogům, kteří mají zájem si vytvářet programy vlastní, bez pomoci muzejního pedagoga.

Základní umělecké školy vzdělávají děti a mládež nejen pro potřeby profesionální, ale především vychovávají citově bohaté osobnosti, poskytují základy uměleckého vzdělání, učí poznávat kulturní hodnoty, vážit si jich a předávat je dalším generacím.

Cílem výuky výtvarných oborů je rozvoj osobnosti a tvořivosti dětí ve výtvarném projevu. Vytváří podmínky pro dlouhodobou systematickou práci tvorbou projektů, které umožní proniknout hlouběji do tématu, cíleně a smysluplně využívají výtvarný materiál, volí vhodný postup. Formou vhodné motivace a společných akcí budují otevřené přátelské ovzduší ve skupině, pomáhají najít každému své místo a konkrétní úkol, za který nese osobní zodpovědnost.

Realizace muzejní edukace, která proběhla ve výtvarném oboru na Základní umělecké škole ve Zlíně- Malenovicích, se zúčastnili žáci ve věku od 10- 12 let.

Metody, které ve výuce nejčastěji byly použity: rozhovory, instruktáž, vyprávění, četba, videoprojekce, výtvarný experiment, projekty, sebereflexe, kolektivní kruh a muzejní edukace. Tyto metody mají povahu nejen výchovně - vzdělávací, ale rovněž pomoci, podpory a odborného poradenství.

Projektová výuka proběhla na téma: **Město Zlín.**

Projekt se skládal z 2 částí:

1. zlínský mrakodrap
2. firma Baťa – obuv ve Zlíně

Předpokládané časové rozmezí: 2 měsíce

Cíl projektu: Přímé setkání s relikty minulosti a svědectvími o různých podobách lidského myšlení a jednání rozvíjí zodpovědnost žáků za své chování vůči druhým lidem, kulturním a přírodním hodnotám a vede je k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i ke kulturním projevům, potřebám a duchovním statkům odlišných komunit, národů a etnik.

- *Blok 1: MRAKODRAP*

Časová dotace: 3 vyučovací hodiny

Použité metody: instruktáž, dialog, projekce, komunikace v kruhu

Technika: vosková rezerváž, akrylové barvy

Cíl vyučovací jednotky: seznámení s architekturou mrakodrapů

Žáci si spolu s učitelem naplánovali návštěvu 21. zlínské budovy. Během prohlídky historické architektury si pomocí metody dialogu vyprávěli o vzniku a vývoji mrakodrapů. Prohlídkou po okolí se žáci seznámili s moderní architekturou současné architektky E. Jiříčné, kongresovým a univerzitním centrem ve Zlíně.

Poté se žáci zamýšleli nad návrhem svého vlastního mrakodrapu. Po schválení návrhu použili techniku voskové rezerváče. Pomocí instruktáže pedagoga získávají o technice přesnější informace, aby techniku lépe pochopili.

Závěr vyučovací jednotky: žáci metodou komunikace v kruhu představují a popisují svou architekturu.

- *Blok 2: MRAKODRAP*

Časová dotace: 3 vyučovací jednotky

Použité metody: práce ve skupinách, sebereflexe

Technika: práce s keramickou hlinou

Cíl jednotky: spolupráce ve skupině

V úvodu hodiny se žáci na velkoplošné televizi seznamují s dalšími stavbami světa. Poté se rozdělí do skupin po 2 až 3 dětech. Žáci se mezi sebou společně domlouvají na stavbě mrakodrapu, aby stavba měla pevný základ a originální design. Po ukončení keramické stavby mrakodrapu své práce skupiny představují ostatním.

Závěr hodiny: prezentace společných návrhů.

K závěrečnému zhodnocení nestačí pouhý projev spokojenosti s kvalitou výrobku, ale rovněž je třeba vyjádření ke spolupráci skupin. Každý měl možnost říci, co mu na spolupráci vyhovovalo a co nikoliv.

- *Blok 3: NÁVŠTĚVA MUZEA OBUVI VE ZLÍNĚ*

Metoda výuky: muzejní edukace, která navazovala na Baťovské téma: „Náš malý zákazník náš velký pán“

Časové vymezení: 3 vyučovací jednotky

Cíl výuky: žáci se v muzeu seznámili s designem a funkčností obuvi firmy Baťa v jednotlivých historických obdobích a částech světa.

Zpětná vazba: žáci si vybrali obuv, která je zaujala, a tu kresebně ztvárnili.

- *Blok 4: SÁDROVÉ ODLITKY NOHOU*

Metoda výuky: práce ve dvojicích, instruktáž

Časové vymezení: 3 vyučovací jednotky

Cíl výuky: naučit se nést zodpovědnost nejen za svou práci, ale i za pomoc ostatním.

Žáci si na základě instruktáže pedagoga připravili sádrové obvazy, kterými obvázáli nohu spolužákovi. Po ztvrdnutí sádry si žáci pod dohledem učitele sádrový odlitek z nohy sejmou.

Následovaly kresebné návrhy vlastního designu obuvi. Žáci se zamýšleli nad tím, co má jejich obuv vyjadřovat, jaký k tomu použijí materiál, barevnost.

Závěr hodiny: sebereflexe vlastních nápadů

- Blok 5: DESIGN OBUVI – za použití sádrového odlitku

Metoda výuky: diskuze, instruktáž, sebereflexe

Časové vymezení: 3 vyučovací jednotky

Technika: prostorová tvorba s použitím kombinace materiálů.

Cíl výuky: překonávání životních stereotypů a jednostrannosti a obohacení emocionálního života žáků.

Žáci použili sádrový odlitek nohy z předchozího vyučovacího bloku. Ten měli za úkol tématicky ztvárnit dle vlastní fantazie. Mohli přitom použít nejrůznější materiály, jako např. sádra, papír, pletivo, dráty, korálky, textil. Ke konci boty pomalovali akrylovými barvami.

Závěr hodiny: metodou komunikace v kruhu každý žák představil ostatním svou obuv, co vyjadřuje a zhodnotil, zda je se svým výrobkem spokojen.

Závěr 2 vyučovacích bloků: sebereflexe díla

Na celém projektu pod názvem MĚSTO ZLÍN pracovalo celkem 12 žáků ve věku 10-12 let. Projekt trval 5 vyučovacích bloků po 3 vyučovacích hodinách, což jsou ve výtvarném oboru na základní umělecké škole 2 měsíce práce.

Výsledky práce byly vystaveny ve vestibulu výtvarného oboru, dále v městské knihovně Malenovice. Zde si žáci mohli pozvat rodiče a širokou veřejnost k nahlédnutí.

Tato práce byla velmi přínosná, vzájemná interakce mezi učitelem, žáky a muzeem byla velmi povzbuzující. Vzájemná radost z dobře zpracovaného díla, dodávala pracovním skupinám pozitivní charakter. Průběh projektu organizovaného na základní umělecké škole je zaznamenán v příloze.

ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se zabývali muzejní a galerijní edukací a jejím významem ve vzdělávání dětí.

K pochopení tohoto nově se vyvíjejícího fenoménu nás především zajímalo, jaká je informovanost mezi učiteli základních a základních uměleckých škol o možnostech využití muzejní a galerijní edukace. Rovněž jsme se zabývali zájmem učitelů o tyto edukační programy a jejich následným využíváním ve výuce. Zjišťovali jsme, v rámci kterých předmětů muzejní a galerijní edukaci v procesu vzdělávání dětí učitelé realizují nejčastěji. Nepostradatelný pro nás byl přínos ve zjištění, jak učitelé hodnotí muzejní a galerijní edukaci v rozvoji znalostí a postojů žáků v návaznosti na výuku a jaká je jejich zpětná vazba na tyto aktivity ve vyučovacích hodinách.

V teoretické části jsme za pomoci odborné literatury popsali výzkumy a využití muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí. Její realizaci na základních a základních uměleckých školách v procesu vzdělávání žáků, dále jsme se zabývali možnostmi spolupráce škol s muzei a galeriemi. Teoretickou část uzavírá kapitola doprovodných programů muzeí a galerií v oblasti celé České republiky, se zaměřením na Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

V praktické části je prezentována realizace výzkumného šetření, které bylo prováděno kvantitativním výzkumem formou dotazníků, jelikož nám šlo o co největší sběr dat o povědomí muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí. Výsledky jsme následně vyhodnotili a detailně popsali ve shrnutí a doporučení pro praxi. Na základě zjištění jsme vytvořili praktickou ukázkou přípravy z projektového vyučování na základní umělecké škole.

Cíle formulované v úvodu bakalářské práce se nám podařilo splnit, neboť byl zprostředkovan celistvý náhled na problematiku muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí školního věku a na základě výstupů z praktické části byla vytvořena doporučení pro praxi, která mohou být inspirací pro pracovníky institucionálních zařízení věnujícím se dětem této věkové kategorie.

Výzkumem jsme došli k jasnému závěru, že muzejní a galerijní edukace v procesu vzdělávání dětí přispívá k jejich celkovému rozvoji znalostnímu i hodnotovému.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BELZ, Horst a Marco SIEGRIST. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 375 s. ISBN 80-7178-479-6.
2. DRAHOTUŠSKÁ, Silvie. *Muzejní lektori a jejich spolupráce s dětským návštěvníkem*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2008. 109 s. Bakalářská práce. Vedoucí práce: Mgr. Lucie Jagošová, Dis.
3. HABARTOVÁ, Ivona. *Edukační činnost lektorského oddělení Muzea jihovýchodní Moravy z pohledu pedagogů*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2010. 90 s. Bakalářská práce. Vedoucí práce: Mgr. Pavla Andrysová, Ph.D.
4. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
5. JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004, 264 s. ISBN 80-7315-090-5.
6. KÁČEROVÁ, Eva. *Postoje žáků a učitelů hodonínských základních škol k místnímu muzeu*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2007. 136 s. Bakalářská práce. Vedoucí práce: Mgr. Irena Chovančíková
7. KOHOUTEK, Rudolf. *Základy pedagogické psychologie*. Brno: CERM, 1996, 184 s. ISBN 80-85867-94-x.
8. KOLÁŘ, Zdeněk a Alena VALIŠOVÁ. *Analýza vyučování*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 230 s. ISBN 978-80-247-2857-5.
9. KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Vyučování jako dialog*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 131 s. ISBN 978-80-247-1541-4.
10. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
11. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 309 s. ISBN 978-80-7367-331-4.
12. PASTOROVÁ, M. *Možnosti provázání programů muzeí a galerií se školními vzdělávacími programy*. Konference Muzeum a škola 2007. In Acta musealia Supplementa 2007/1. Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola Zlín. 20. – 21. března 2007.

- Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2007. s. 23-29. ISBN 978-80-87130-01-8.
13. PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3., aktualiz. Vyd. Praha: Portál, 2012, 191 s. ISBN 978-80-7178-999-4.
14. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
15. SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. ISBN 978-80-247-2685-4.
16. ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Škola muzejní pedagogiky 1. Poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 12.978-20-244-18667
17. ŠOBÁŇOVÁ, Petra a Marek ŠOBÁŇ. *Výtvarná výchova ve světě současného umění a technologií- využití ICT a dalších nových přístupů ve výtvarné výchově*. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, 1. Vydání, 2012, reg. č.: CZ.1.07/1.3.00/14.0016
18. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 8071783080.
19. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. Vyd. Praha: Grada, 2011, 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.

Legislativa:

1. ČESKO, 2004. Zákon č. 561 ze dne 10. listopadu 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 190, s. 10262-10324. Ke stažení dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

Internetové zdroje:

1. AMG, ©2011. *Asociace muzeí a galerií České republiky* [online]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/>
2. FULKOVÁ, Marie, ©2011-2013. Galerijní a muzejní edukace. In: FULKOVÁ, Marie a Lucie TATAROVÁ. *Vzdělávání v oblasti kulturní identity národa se zaměřením na mu-*

- zea, galeria a školy* [online]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.gamuedu.cz/galerijni-a-muzejni-edukace.html>
3. MUZEUM JIHOVÝCHOVNÍ MORAVY VE ZLÍNĚ, [b.r.]. *Program muzea* [online]. [2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.muzeum-zlin.cz/data/program-muzea.pdf>
 4. MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ (ICOM), 2006. *Profesní etický kodex ICOM pro muzea* [online]. [cit. 2015-04-17]. ISBN 92-9012-260-9. Dostupné z: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-czech/pdf/eticky_kodex/ICOM_eticky_kodex.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	Základní škola
ZUŠ	Základní umělecká škola
MJVM	Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1	Typ školy	33
Graf č. 2	Dosažené vzdělání	33
Graf č. 3	Prostředí školy.....	34
Graf č. 4	Vyučované předměty	35
Graf č. 5	Znalost pojmu muzejní a galerijní edukace	36
Graf č. 6	Druhy informačních zdrojů	37
Graf č. 7	Sledovanost nabídky	37
Graf č. 8	Frekvence návštěv	38
Graf č. 9	Druhy omezení	39
Graf č. 10	Důvod návštěvy muzea či galerie	40
Graf č. 11	Následná práce s programem	41
Graf č. 12	Znalosti žáků	42
Graf č. 13	Hodnoty žáků	43
Graf č. 14	Zpětná vazba	44

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

P II Fotografie z ukázky realizace muzejní a galerijní edukace na základní umělecké škole

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

1. Jsem učitel/ka

- a) ZŠ
- b) ZUŠ

2. Moje vzdělání:

- a) středoškolské
- b) středoškolské, vč. pedagogického minima
- c) vysokoškolské, Bc.
- d) vysokoškolské, Mgr.
- e) vysokoškolské jiné, Ing. atd.

3. Učím ve škole:

- a) na vesnici
- b) ve městě

4. Vyučuji tyto předměty:

Napište jaké:.....

5. Už jste se někdy setkali s pojmem muzejní či galerijní edukace?

- a) Ne
- b) Ano - pokud ano, kde.....

6. O programech, které muzea či galerie nabízí, jste se dozvěděli z následujících zdrojů:

- a) z webových stránek
- b) z tištěných letáků
- c) prostřednictvím ředitelství školy
- d) od kolegů
- e) ve volném čase
- f) programy vůbec nesleduji

7. Jak často navštěvujete se svými žáky muzeum či galerii?

- a) vícekrát za pololetí (uved'te průměrný počet)
- b) alespoň jednou za pololetí
- c) alespoň jednou za rok
- d) pouze výjimečně
- e) vůbec

8. Co Vás ve výuce nejvíce limituje od možnosti navštívit muzeum či galerii se svými žáky?

- a) rozvrh
- b) množství učiva
- c) náročnost přesunu se žáky
- d) finanční možnosti žáků/ školy
- e) jiné.....

9. Se svými žáky navštěvují muzeum či galerii...

(Můžete vybrat i více možností)

- a) naučit žáky obdivovat umělecká díla
- b) aby žáci lépe pochopili učební látku
- c) aby žáci poznali svou historii
- d) aby žáci pochopili odlišné kultury
- e) na besedy se třídou s využitím muzejního či galerijního pedagoga
- f) na mimořádné akce
- g) se žáky chodím do muzea, protože je tam klid
- h) jiný důvod:

10. S nově nabytými vědomostmi a zážitky z programu se žáky:

- a) pracují dále ve svých hodinách
- b) pracují mimo výuku
- c) již se k probírané látce nevracíme

11. Jak hodnotíte přínos muzejní a galerijní edukace v oblasti znalostí žáků?

- a) žáci jsou většinou pouze rádi, že jim odpadne výuka
- b) žáci získané znalosti v muzeu či galerii sice zaujmou, ale snadno vše zapomenou
- c) žáci si získané vědomosti snáze zapamatují, ve výuce lépe chápou souvislosti probírané látky
- d) získané znalosti žáků jsou trvalé

12. Muzea a galerie podle Vašeho názoru přispívají k předávání a rozvoji těchto hodnot:

- a) kvalitě lidského soužití, vnímavosti vůči potřebám jiných lidí
- b) ochraně přírodního bohatství
- c) pochopení zákonitostí vývoje lidské kultury
- d) k toleranci odlišných komunit, národů a etnik
- e) zaujímání osobních postojů vůči těmto hodnotám
- f) rozvíjí hodnoty minimálně

13. Jak hodnotíte přínos muzejní či galerijní edukace pro svou práci?

.....

14. Jakou máte zpětnou vazbu od žáků, se kterými jste muzeum či galerii navštívil/a?

žáky tyto akce vůbec nebaví 1 2 3 4 5 žáky tyto akce naprosto baví

15. Znáte nějakou zajímavou akci, kterou v současnosti muzeum pořádá?

a) ne

b) ano/ napiš jakou.....

Děkuji Vám za Váš čas strávený při vyplňování dotazníku.

PŘÍLOHA P II: FOTOGRAFIE Z REALIZACE MUZEJNÍ A GALERIJNÍ EDUKACE NA ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLE

